

STRATEGIJA RAZVOJA OPĆINE JAJCE
2014.-2023.
(Revidirana za period 2019.-2023.)

maj, 2019. godine

Kratak sadržaj

I UVOD.....	5
II METODOLOGIJA IZRADE STRATEGIJE RAZVOJA.....	6
III STRATEŠKA PLATFORMA.....	8
3.1. Geografski položaj, prirodne karakteristike i demografska struktura.....	8
3.2. Pregled stanja i kretanja u lokalnoj ekonomiji.....	9
3.3. Tržište rada.....	14
3.4. Pregled stanja i kretanja u oblasti društvenog razvoja.....	16
3.4.1 Obrazovanje.....	16
3.4.2. Kultura.....	17
3.4.3. Sport.....	17
3.4.4. Zdravstvo i socijalna zaštita.....	18
3.4.5. Civilna zaštita i sigurnost stanovnika.....	19
3.4.6. Civilno društvo.....	20
3.4.7. Stanje javne infrastrukture i javnih usluga.....	21
3.5. Stanje administrativnih usluga lokalne uprave i prostorno planska dokumentacija.....	23
3.6. Zaštita okoline i prirodno-historijskog nasljeđa.....	24
3.6.1. Stanje zraka (kvalitet i upravljanje).....	24
3.6.2. Stanje vodnih resursa.....	24
3.6.3. Upravljanje otpadom.....	25
3.6.4. Upravljanje šumama.....	25
3.6.5. Upravljanje zemljištem.....	26
3.7. Analiza budžeta.....	27
IV Strateško fokusiranje.....	28
4.1. SWOT analiza općine Jajce.....	28

4.2. Strateško fokusiranje općine Jajce.....	30
V Vizija i strateški ciljevi	32
5.1. Vizija razvoja Jajca.....	33
5.2. Opis strateških ciljeva	33
VI Sektorski razvojni planovi	37
6.1. Usklađenost, komplementarnost i međusobni uticaj sektorskih planova.....	37
6.2. Plan lokalnog ekonomskog razvoja.....	38
6.2.1. Pregled sektorskih ciljeva sa očekivanim ishodima i indikatorima.....	38
6.2.2. Usklađenost sa strateškim dokumentima viših nivoa.....	39
6.2.3. Inicijative međuopćinske saradnje.....	40
6.2.4. Programi, projekti i mjere	40
6.3. Plan društvenog razvoja.....	42
6.3.1. Pregled sektorskih ciljeva sa očekivanim ishodima i indikatorima.....	42
6.3.2. Usklađenost sa strateškim dokumentima viših nivoa.....	44
6.3.3. Inicijative međuopćinske saradnje.....	44
6.3.4. Programi, projekti i mjere	45
6.4. Plan zaštite životne sredine	47
6.4.1. Pregled sektorskih ciljeva sa očekivanim ishodima i indikatorima.....	47
6.4.2. Usklađenost sa strateškim dokumentima viših nivoa.....	48
6.4.3. Inicijative međuopćinske saradnje.....	49
6.4.4. Programi, projekti i mjere	49
VII Operativni plan	51
7.1. Plan implementacije za period 2019-2021. godine	51
VIII PRILOZI.....	65

Revidirana strategija razvoja općine Jajce je pripremljena u sklopu Projekta integriranog lokalnog razvoja u Bosni i Hercegovini (BiH), koji je zajednički projekat Vlade Švicarske i Razvojnog programa Ujedinjenih nacija u BiH (UNDP). Gledišta iznesena u ovoj Revidiranoj strategiji razvoja ne odražavaju obavezno gledišta Vlade Švicarske i UNDP-a BiH.

I UVOD

Strategija integriranog razvoja općine Jajce, revidirana za period 2019.–2023. godine, je ključni strateško-planski dokument općine Jajce, koji treba da podstiče budući rast i razvoj zajednice. Revidirana Strategija razvoja obuhvata društvenu i ekonomsku sferu, ali i aspekte zaštite i unaprjeđenja životne sredine i prostora.

Općina se angažovala u procesu izrade revidiranog dokumenta Strategije vođena uvjerenjem da strateško planiranje predstavlja ključni instrument za proaktivno i odgovorno upravljanje lokalnim razvojem. Proces izrade revizije Strategije razvoja, iniciran od strane načelnika Općine i podržan od strane Općinskog vijeća, započet je potpisivanjem Protokola o suradnji između Općine Jajce i Projekta integriranog lokalnog razvoja (ILDLP) od 26.04. 2017. godine, a koji je zasnovan na Memorandumu o razumijevanju potpisanom između Općine Jajce i Razvojnog programa Ujedinjenih nacija u BiH 30.04.2015. godine, te formiranjem radnih tijela Općinskog razvojnog tima (ORT) i Partnerske grupe (PG) za razvoj.

Proces je operativno vodio Općinski razvojni tim, a u samom procesu stvoreni su mehanizmi za snažno građansko učešće, dominantno kroz rad Partnerske grupe – konsultativnog tijela kojeg su činili predstavnici javnog, privatnog i nevladinog sektora. Poseban naglasak je stavljen na poštovanje principa ravnopravnosti polova te uključivanje i adekvatno prepoznavanje potreba potencijalno ranjivih kategorija stanovništva. U proces je bio uključen i veliki broj građana putem organizovanja fokus grupa i javnih rasprava.

Strategija informira sveukupnu javnost i privatne ulagače o razvojnom putu općine, predstavlja osnovu za izradu detaljnih planova i programa u pojedinim sektorima, kreira osnovu za praćenje napretka te ohrabruje suradnju i dogovor u planiranju različitih nivoa vlasti i društveno-ekonomskih partnera.

Preduvjet kvalitetne i pravovremene implementacije revidirane Strategije jeste prepoznavanje njenog značaja od strane sveukupne lokalne zajednice i viših nivoa vlasti, ali i uspostavljanje mehanizama za njenu implementaciju, izvještavanje, ažuriranje i sveukupnu operacionalizaciju, a što je zadatak koji Općini, ali i svim drugim akterima u lokalnoj zajednici, predstoji i u narednom petogodišnjem periodu.

II METODOLOGIJA IZRADE STRATEGIJE RAZVOJA

U izradi revidiranog strateškog plana razvoja općine Jajce korištena je standardizirana Metodologija za integrirano planiranje lokalnog razvoja (MiPRO), prihvaćena i preporučena od strane entitetskih vlada te saveza općina i gradova oba entiteta. MiPRO je usklađena sa postojećim zakonskim okvirom kojim je definirano planiranje razvoja na lokalnom nivou, gdje je općinska administracija nosilac procesa izrade i implementacije strategije, uz maksimalno uključivanje i svih drugih aktera života u lokalnoj zajednici. Nadalje, MiPRO je u potpunosti usaglašen sa vodećim principima i pristupima strateškom planiranju koje promovira Evropska unija.

Vodeći principi na kojima se zasniva revizija Strategije razvoja općine Jajce su održivost i socijalna uključenost. Održivost kao princip integrira ekonomski i aspekt životne sredine, dok princip socijalne uključenosti podrazumijeva jednake šanse za sve i pravičnost u smislu identifikovanja potreba i interesa marginaliziranih i socijalno isključenih grupa stanovništva. Nadalje, revidiranu Strategiju razvoja karakterišu integracija (što znači da su ekonomski, društveni i aspekt zaštite životne sredine posmatrani kao neodvojivi dijelovi jedne cjeline) i participacija (svi zainteresovani akteri su angažovani i doprinijeli njenoj izradi).

Revizija Strategije razvoja predstavlja putokaz za sveukupni razvoj općine Jajce, a obuhvata ekonomski, društveni i plan zaštite i unaprjeđenja životne sredine, uz poštivanje prostornog aspekta. Polazna tačka za izradu revidirane Strategije razvoja općine je bila analiza aktuelnog strateškog dokumenata i Izveštaj o srednjoročnoj evaluaciji Strategije integriranog lokalnog razvoja općine Jajce za period evaluacije 2014.-2017. godine, te stepen razvijenosti ljudskih resursa neophodnih za izradu i implementaciju revidirane Strategije. Ova analiza je bila nadograđena na osnovu analize relevantnih kvantitativnih i kvalitativnih podataka iz primarnih i sekundarnih izvora.

Noseći i najvažniji dio revidirane Strategije predstavlja njen strateški dio, tj. strateška platforma, a koja obuhvata izvod iz socio-ekonomske analize, strateške fokuse, viziju razvoja i strateške ciljeve razvoja. U procesu revidiranja Strategije razvoja općine za period 2014.-2023. godine, vizija razvoja te strateški ciljevi razvoja općine su revidirani i definirani u skladu sa razvojnom politikom lokalne zajednice.

Prihvatajući činjenicu da postavljanje ciljeva podrazumijeva ne samo odgovor na pitanje „šta“, već i „kako“, te da je odgovor na ovo pitanje od ključnog značaja za kvalitetnu implementaciju Strategije, Općinski razvojni tim je, u suradnji sa sektorskim grupama i Partnerskom grupom za razvoj, izradio sektorske planove i operativni dio Strategije. Sektorski planovi, operativni ciljevi, programi, projekti i mjere, usmjereni ka poboljšanju kvaliteta života u općini, su definirani na period od pet godina.

U završnom dijelu procesa, Općinski razvojni tim je, na bazi principa integracije, objedinio i uskladio sektorske dokumente te izradio okvirne trogodišnje i detaljne jednogodišnje planove implementacije, uključujući i plan razvoja organizacijskih kapaciteta i ljudskih potencijala neophodnih za proces implementacije Strategije. Kako bi se omogućila djelotvorna implementacija revidirane Strategije, finansijski okvir Strategije je u potpunosti usklađen sa Dokumentom okvirnog budžeta (DOB) za naredne tri godine te finansijskom projekcijom

raspoloživih sredstava za realizaciju Strategije za narednih 5 godina, kako iz budžeta tako i iz vanjskih izvora. Plan implementacije Strategije je izrađen za naredne tri godine.

Bitno je naglasiti da revidirana Strategija obuhvata i listu prioriternih programa i projekata u svakom sektoru, a koji omogućavaju dosezanje postavljenih ciljeva putem provođenja operativnih aktivnosti, čime se stvara osnova za sveukupnu implementaciju Strategije. Nadalje, prioritetni programi i projekti nisu samo osnova za korištenje općinskih i drugih domaćih izvora sredstava, nego i dobra osnova za pristup eksternim izvorima sredstava, poput IPA programa Evropske unije, ali i drugih programa podrške u Bosni i Hercegovini.

Pri izradi revidirane Strategije razvoja općine Jajce posebno se vodilo računa o ostvarivanju horizontalne intersektorske usklađenosti te vertikalne usklađenosti revidirane Strategije sa strategijama i planovima na drugim nivoima vlasti. Kao takva, revidirana Strategija razvoja je u skladu sa ostalim planovima, strategijama i politikama na višim nivoima vlasti i prostornim planovima na lokalnom i višim nivoima. Dodatan značaj je poklonjen mogućim inicijativama međuopćinske suradnje.

III STRATEŠKA PLATFORMA

U ovom dijelu revidirane Strategije općine Jajce pripremljen je sažeti pregled ključnih izmjena socio-ekonomskog stanja u odnosu na stanje iz 2013. godine, a koje su rezultat izmijenjenih okolnosti usljed djelovanja vanjskih faktora (van obuhvata Strategije), odnosno implementacije Strategije u prethodnih 5 godina. Dijelovi socio-ekonomske analize koji nisu pretrpjeli značajne promjene izostavljeni su iz ovog pregleda.

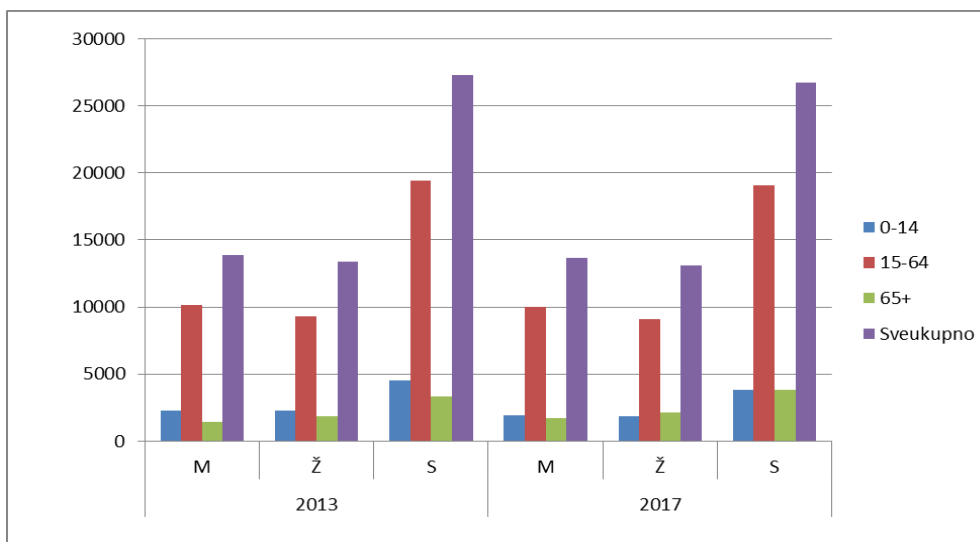
3.1. Geografski položaj, prirodne karakteristike i demografska struktura

Područje općine Jajce je pretežno brdsko-planinskog karaktera i konsolidirano je oko toka Vrbasa i njegove lijeve pritoke Plive, a 5 km od grada Jajca nalazi se Veliko i Malo Plivsko jezero.

Grad Jajce sa svojom jedinstvenom sinergijom prostora i historije, odnosno sintezom izvanrednih prirodnih vrijednosti i kulturno-historijskih artefakata materijalnog naslijeđa, ima veliki razvojni potencijal. Prirodne, kulturne i istorijske potencijale i resurse općine, između ostalog, čine: hidro-energija, šume, rudno bogatstvo i minerali, poljoprivredno zemljište i kulturno-historijska i prirodna baština.

Kada je riječ o demografskim karakteristikama i kretanjima stanovništva¹ općina Jajce ima 26.761 stanovnik (50,95% muškaraca i 49,05% žena), što je za 1,82% ili 497 stanovnika manje u odnosu na 2013. Godinu, iako broj stanovnika praćen po godinama ne bilježi konstantno smanjenje. Broj rođenih na teritoriji općine u periodu 2013.-2017. godina ima tendenciju opadanja za 51 ili 28,50%, pri čemu je u 2017. godini registrovano 128 rođenih. U isto vrijeme broj umrlih ima tendenciju rasta za 9,14% ili 18 lica, pri čemu je u 2017. godini registrovano 215 umrlih. U posmatranom periodu u svakoj godini je zabilježen negativan prirodni priraštaj, sa najvećim razlikama u 2015. godini (-95) i u 2017. godini (-87), dok je u 2013. godini iznosio (-18).

Grafikon 1. Broj stanovnika opštine Jajce 2013.-2017. godina

Izvor: Federalni zavod za statistiku i Federalni zavod za programiranje razvoja

¹ Agencija za statistiku BiH, juni 2017.g.

Ipak, najveća promjena je u padu stope prirodnog priraštaja, koji je u 2013. godini iznosio 2,78%, dok je u 2017. godini zabilježena negativna vrijednost -0,31%.

U periodu 2013.-2017. godine, općina Jajce bilježi negativan migracioni saldo koji je u prosjeku iznosio (-25), a najmanja vrijednost u proteklom periodu je zabilježena u 2015. godini (-73). Kao razlog odlaska stanovništva (prvenstveno u druge zemlje) najčešće se navodi nezadovoljavajuća ekonomska situacija.

Općina Jajce od 2014. godine iz budžeta izdvaja sredstva za jednokratnu novčanu pomoć za novorođenu djecu u iznosu od 500 KM po djetetu, što je prosječno 80.000 KM godišnje. Općina Jajce nastoji da ova mjera u skladu sa drugim poticajima namjenjenim razvoju privrede i društvenih aktivnosti stimuliše povećanje broja stanovnika.

Trend smanjenja prirodnog priraštaja i odlazak stanovništva, posebno mladih, u dugoročnom periodu može imati negativne posljedice za razvoj općine. Procjena je da je ukupan broj dijaspora sa područja općine više od 16.000 ljudi. Najbrojnije zajednice su u Evropskim zemljama – Hrvatskoj, Švedskoj, Austriji, Italiji, Danskoj i Švicarskoj. U sklopu projekta Dijaspore za razvoj koji implementira UNDP uspostavljena je baza podataka o udruženjima i pojedincima u dijaspori. U sklopu istog projekta poboljšana je komunikacija i pružanje usluga dijaspori putem web stranice Općine Jajce.

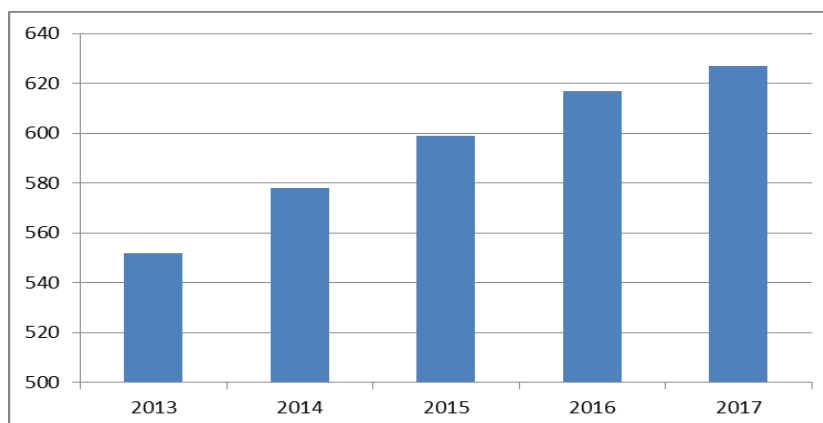
Zaključak:

Ukupan broj stanovnika prema popisu iz 2013, godine iznosio je 26.761. U posmatranom periodu zabilježena je negativna stopa prirodnog priraštaja i negativan migracioni saldo. Potraga za zaposlenjem i boljim uvjetima života razlozi su za odlazak stanovništva, posebno mladih iz Općine Jajce. Kako bi se negativni trendovi smanjili potrebno je povećati mjere poticaja razvoju privrede, pomoći mladim obiteljima kroz olakšice u stambenom zbrinjavanju i unapređenju predškolskog obrazovanja i drugo.

3.2. Pregled stanja i kretanja u lokalnoj ekonomiji

U periodu 2013.-2017. godine općina Jajce bilježi trend povećanja broja pravnih subjekata (za 13%, odnosno 75 preduzeća). U strukturi pravnih subjekata kojih je u 2017. godini evidentirano 627, najzastupljenija su preduzeća koja se bave društvenim, socijalnim i osobnim uslužnim djelatnostima (udio od 31,90%), preduzeća registrirana za obavljanje trgovine na veliko i malo i održavanje (udio od 25,36%) te preduzeća u prerađivačkoj industriji (udio od 9,57%). U prethodnom vremenskom periodu najveći rast od 10% (20 preduzeća) zabilježen je u preduzećima iz oblasti društvenih, socijalnih i osobnih uslužnih djelatnosti, dok broj preduzeća u prerađivačkoj industriji bilježe rast od 7,14% (4 preduzeća). Trend rasta preduzeća u prerađivačkoj industriji može se dovesti u vezu sa globalnim trendovima kretanja u proizvodnji te federalnim i kantonalnim poticajima koji su stimulisali zapošljavanje. Smanjenje broja preduzeća od 3,7% (6 preduzeća) zabilježeno u sektoru trgovine na veliko i malo i održavanju.

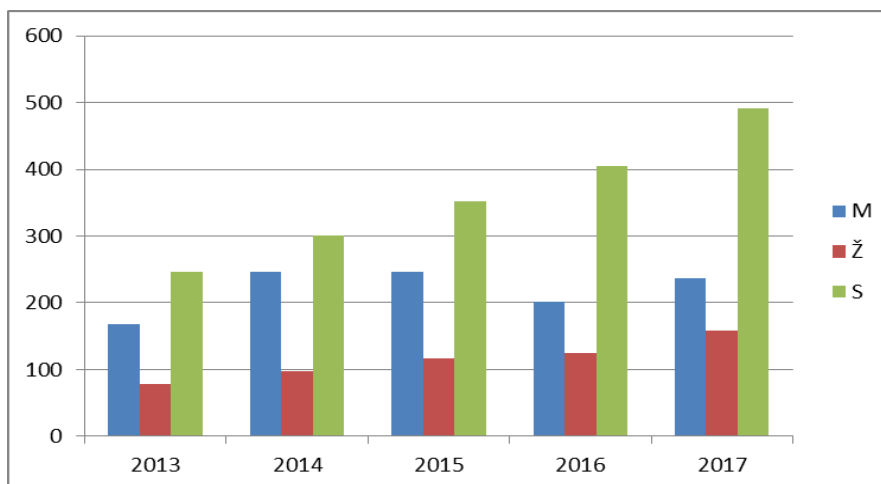
Grafikon 2. Broj registrovanih pravnih osoba

Izvor: Federalni zavod za statistiku

U periodu 2013.-2017. godine, općina Jajce bilježi trend značajnog povećanja broja obrta, sa 246 na 492 registrovana obrta. Najveće povećanje broja registriranih obrta je u poljoprivrednoj djelatnosti i zanatskim radnjama. Međutim, navedeno uvećanje poljoprivrednih obrta nije rezultat implementacije Strategije, već posljedica izmjene Pravilnika o podsticajima u poljoprivredi koji stimulira registraciju obrta u ovoj oblasti. S druge strane, povećanje ukupnog broja obrta direktan je rezultat implementacije strateških intervencija jer je Općina kroz poticaje samozapošljavanja stimulisala osnivanje novih obrta. Gledano s aspekta rodne ravnopravnosti, udio žena u preduzetništvu u posmatranom vremenskom periodu ima tendenciju rasta te od ukupnog broj preduzetnika u 2017. godini, 32,31% čine žene preduzetnice.

Grafikon 3. Broj registriranih obrta prema spolnoj strukturi

Izvor: Služba privrede/gospodarstva općine Jajce

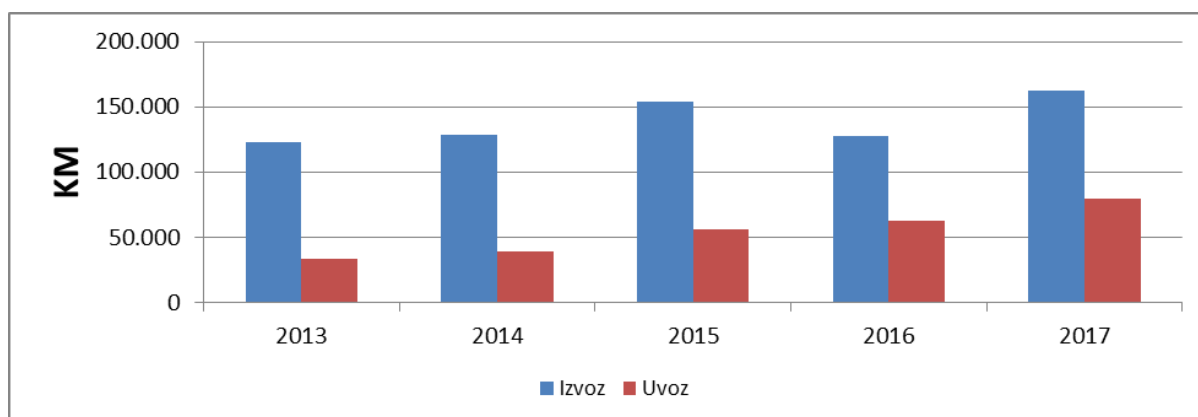
Nosilac razvoja općine Jajce je metaloprerađivačka industrija, a velike razvojne šanse su u oblasti turizma i ugostiteljstva. Najznačajniji izvoznici na teritoriji općine, kao i preduzeća koja najviše zapošljavaju stanovništvo, su preduzeća iz oblasti metaloprerađivačke industrije (30,9% svih zaposlenih lica na teritoriji općine je zaposleno u ovom sektoru u 2017. godini). Povećanje izvoza u ovoj oblasti u 2017. godini bilježi porast od 30% u odnosu na 2013. godinu. Investicije u metalnoj industriji u posmatranom periodu iznosile su oko 50.000.000 KM. Bruto društveni proizvod po glavi stanovnika u općini Jajce iznosi 4.729 KM (podatak za 2016. godinu) što je u odnosu na 2013.godinu za 2,8 % manje.

Drvena industrija bazirana je uglavnom na poluproizvode, odnosno proizvode niske vrijednosti. U posmatranom periodu došlo je do pokretanja proizvodnje u ovoj oblasti te su otvorene nove firme za proizvodnju sječke, peleta, paleta, drvenih kolutova za kablove i pilane. U ovim firmama zaposleno je oko 100 ljudi ali potencijali u ovoj oblasti još uvijek nisu maksimalno iskorišteni.

U okviru otvorenosti tržišta, nužna je orijentacija na izvoz u čemu je Jajce među vodećim općinama u SBK (Općina Travnik jedina ima veću vrijednost izvoza od Jajca), ali je to još uvijek nedovoljno da bi se zaposlio veliki broj nezaposlenih lica. S druge strane, bitan je i uvoz, posebno naprednih tehnologija i znanja, gdje Jajce nema niti jedan takav zabilježen slučaj. Zbog toga je važno stvaranje poticajnog okruženja, privlačnog za investicije posebno kroz ostvarivanje bolje saradnje sa dijasporom. Općina Jajce u posmatranom periodu 2013.-2017. godine bilježi pozitivan trend rasta kako u izvozu tako i uvozu. U 2017. godini, izvoz je 162 miliona KM, što je za 32% više u odnosu na 2013. godinu. U isto vrijeme, rast izvoza je praćen i rastom uvoza koji je 2017. godine iznosio 78 miliona KM, što je značajan rast u odnosu na 2013. godinu kada je njegova vrijednost bila 33 miliona KM. Iz navedenog se vidi da je trgovinski bilans općine Jajce, više nego pozitivan sa ostvarenim 84 miliona suficita, što je direktan rezultat povećanja privredne aktivnosti u proteklom periodu, a indirektan rezultat implementacije strateških intervencija kao što je stvaranje povoljnog poslovnog okruženja i definisanja poslovnih zona.

Usvajanjem prostorno-planske dokumentacije u općini Jajce definirano je 12 poslovnih zona od čega su dvije još uvijek neiskorištene (Krezluk 2,71 ha, i Vlasinje 14,85 ha), odnosno njihova popunjenost je 0%. U šest poslovnih zona popunjenost je 33% (Bravnice, Ekonomija Divičani, Lendići, Vinac i Kamenice). Kapaciteti poslovnih zona Podmilačje, Rika, Skela, Vaganj i Lučina su iskorišteni. Većina prostora u poslovnim zonama je u vlasništvu privatnih poduzeća. Općina Jajce na raspolaganju ima prostor poslovne zone Kamenice u kojoj su renovirane tri poslovne zgrade i funkcionišu tri preduzeća. Na raspolaganju su preostale još četiri poslovne hale koje zahtijevaju renoviranje i stavljanje u funkciju. Poslovna zona Ekonomija Divičani nije na raspolaganju Općini Jajce zbog neriješenih imovinsko-pravnih odnosa o čemu se vodi sudski spor.

Grafikon 4. Ukupan izvoz / uvoz sa područja općine (000 KM)

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja

Područje općine Jajce obiluje različitim potencijalima koji mogu osigurati bazu za stvaranje kvalitetne i raznolike turističke ponude. **Turizam** je privredna grana koja može snažno

doprinijeti sveukupnom ekonomskom napretku općine, ali potrebno je zavidne potencijale pretvoriti u kvalitetne i konkurentne turističke proizvode.

U posmatranom vremenskom periodu zabilježen je trend rasta broja noćenja na teritoriji općine. U 2017. godini, zabilježeno je 8.088 noćenja što je znatno veći broj noćenja u odnosu na 2013. godinu, kada je broj noćenja bio 1.533. Razlog ovog povećanja je primjena novog načina evidencije i zakonske obaveze prijavljivanja broja noćenja Turističkoj zajednici SBK. Prema podacima Turističkog info centra, u 2017. godini prodano je 134.754 ulaznice za ulazak na kulturno – istorijske spomenike i prirodne atrakcije (za vodopad 83.134, katakombe 20.199, tvrđavu 27.001, etno muzej 2.867 i mitrej 1.553 ulaznice, Muzej AVNOJ-a 18.866). Prihod od prodanih ulaznica je u prosjeku 300.000 KM godišnje. Prema podacima JU "Agencija za kulturno-povijesnu i prirodnu baštinu i razvoj turističkih potencijala grada Jajca" prihod od ulaznica za spomenike za koje ova ustanova naplaćuje ulaz u 2013. godini iznosio je 47.610KM (33.356 ulaznica), 2014. godine 68.978KM (44.139 ulaznica), 2015. godine 149.342KM (98.994 ulaznica), 2016. godine 216.908KM (105.377) ulaznica. Povećanje prihoda i broja prodanih ulaznica u 2016. godini je posljedica uvođenja nove manifestacije „Skokovi sa Vodopada“ gdje je broj ulaznica samo za ovu manifestaciju iznosio 13.798, što iznosi 55.192KM prihoda. Ovo povećanje je još veće u 2017. godini gdje je za ovu manifestaciju prodano 32.851 ulaznica, što iznosi 131.404KM prihoda, dok je ukupni prihod od ulaznica u 2017. godini iznosio 295.830KM za 128.711 ulaznica. Imajući u vidu i da je Jajce mjesto u kojem je razvijen turizam na jedan dan, ali i činjenicu da je hotelski smještajni kapacitet više od 200 kreveta, iskazani broj noćenja ne može biti pravi pokazatelj turističkog razvoja općine.

U posmatranom periodu 2013.-2017. godina Općina Jajce je implementirala niz strateških projekata vezanih za razvoj turističke infrastrukture (Izgrađen i funkcionalan Turistički info centar, izgrađena javna LED rasvjeta na Plivskim jezerima, uređen prostor oko vodopada, renovirani toaleti na Malom plivskom jezeru, uspostavljen besplatni wi-fi na Plivskim jezerima i u centru grada, osvijetljen vodopad) što je imalo pozitivan uticaj na razvoj turizma na teritoriji općine i njegovu popularizaciju. JU „Agencija za kulturno-povijesnu i prirodnu baštinu i razvoj turističkih potencijala grada Jajca“ u značajnoj mjeri je doprinijela promociji grada i privlačenju turista. Ostvarena je suradnja sa osam turističkih agencija iz okruženja i predstavljeni su turistički potencijali na tri sajma turizma u inostranstvu i najmanje deset sajмова u Bosni i Hercegovini. Svake godine organizovane su brojne turističke manifestacije od čega su najposjećeniji STEP-Sajam turizma i eko proizvoda, Međunarodno takmičenje u skokovima sa vodopada te Dani AVNOJ-a. Realizirani projekti i promotivne aktivnosti rezultat su implementacije projekata definiranih u Strategiji razvoja.

Važan potencijal za razvoj turizma u općini Jajce su kulturno-historijski spomenici. Broj nacionalnih spomenika se povećao za 4 nacionalna spomenika u odnosu na 2013. godinu kada ih je bilo 26. Promocija, zaštita i očuvanje kulturno-historijske baštine je temeljna odrednica Općine Jajce pa je dugoročno održavanje i efikasno upravljanje ovim resursima prioritet Općine Jajce.

Efikasniji razvoj turizma koči niz slabosti koje se odnose na nepostojanje odgovarajuće prostorno-planske dokumentacije (regulacioni planovi) i sporo obnavljanje turističke infrastrukture. Kada su u pitanju faktori koji limitiraju razvoj u ovoj oblasti, a na koje lokalna zajednica ne može uticati, bitno je pomenuti neprovođenje propisa o zaštiti okoliša,

nedostatak podrške viših nivoa vlasti te djelovanje turističke zajednice koja je u nadležnosti Kantona.

Potencijali općine Jajce za poljoprivrednu proizvodnju zasnovani su na zemljištu kao osnovnom resursu, vodi, klimi te ljudskim resursima. U posmatranom periodu nije došlo do značajnih promjena kada je u pitanju iskorištavanje, struktura vlasništva i bonitet poljoprivrednog zemljišta. Najveće promjene desile su se 2014. godine kada su područje općine Jajce pogodile poplave, koje su dovele do velikog broja klizišta. Najveće površine zahvaćene klizištima su na prostoru naselja: Barevo, Vrbica, Cvitović, Doribaba, Bistrica, Prudi, Podmilačje, Lučina, Kuprešani, Klimenta i Ćusine. Površina zahvaćena klizištima je cca 65 ha. Poljoprivredno zemljište na kome je potrebno provesti protuerozivne mjere je oko 50 ha. Kao što je to slučaj u svim općinama u BiH, usitnjenost poljoprivrednih posjeda predstavlja ograničavajući faktor razvoja poljoprivrede na ovom području.

Od ukupnih poljoprivrednih površina (11.948 ha) trenutno je obrađeno 4.597 ha, odnosno cca 38,5%. Većina novih nasada voća je guste sadnje sa armaturom i sustavom za navodnjavanje, a najzastupljenije su maline, orasi, šljive, jabuke i kruške. U 2017. godini izvršen je otkup malina u količinama od 165 tona, procijenjene vrijednosti od ukupno 247.500 KM, što je u poređenju sa 2013. godinom kada je prihod od malina iznosio 17.500 KM sa 5 ha površine znatno povećanje.

Broj proizvođača mlijeka u posmatranom periodu je u blagom porastu i 2017. godini iznosio je 412 u odnosu na 2013. godinu kada je broj proizvođača mlijeka iznosio 253. Tokom 2017. godine otkupljeno je 4.272.830 litara mlijeka (najviše od strane Meggle Bihać i Mlijeko Produkt Kozarska Dubica), što u odnosu na 2013. godinu (4.149.800 l) i nije značajan porast ako se gleda broj proizvođača koji je u 2017. godini veći za 159 u odnosu na 2013. godinu.

Uzgoj povrća u posmatranom periodu ima tendenciju pada za oko 25%, a najviše u proizvodnji krompira, graha i krastavaca. Rezultati ove poljoprivredne grane uglavnom ovise o vremenskim uvjetima tokom godine (kasni snijeg i mraz, poplave, suše i dr.). Zabilježeni pomak u razvoju primarne poljoprivredne proizvodnje se ne može dovesti u vezu sa strateškim intervencijama jer nije bilo predviđenih projekata koji bi direktno podržali razvoj poljoprivredne proizvodnje, već se podrška provodila u sklopu redovnih aktivnosti poljoprivredne službe i dijelom kroz poticajne mjere Ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva FBiH i SBK, kao i Ministarstva za izbjegle i raseljene osobe F BiH.

Tokom 2015. godine implementiran je strateški projekat Proširenje zasada jagodičastog voća na području općine Jajce u saradnji sa dijasporom, a projekat je nastavljen u 2016. godini u saradnji sa IFAD-om.

Prateću infrastrukturu u oblasti pružanja stručnih i savjetodavnih usluga proizvođačima na prostoru općine, ali i šireg prostora, čine uposlenici Općine zaposleni na poslovima poljoprivrede i JP Veterinarska stanica Jajce. Poljoprivredne inpute, odnosno repromaterijal, proizvođači mogu nabaviti u dvije specijalizirane trgovine (poljo-apoteke), od kojih samo u jednoj postoji osoba sa visokom stručnom spremom, koja je u mogućnosti pružiti stručne savjetodavne usluge. U odnosu na 2013. godinu nije bilo promjena u domenu stručnog savjetovanja poljoprivrednih proizvođača.

Pored Udruženja proizvođača mlijeka koje djeluje na području općine Jajce u promatranom periodu registrirana je i Poljoprivredna zadruga „Agro Jajčanka“. Također, u promatranom

periodu na području općine Jajce registrirana je i Udruga poslodavaca, ali suradnja Općine sa navedenom udrugom i ostalim privrednicima nije formalizovana i u narednom periodu potrebno je raditi na formalizovanju zajedničke suradnje kroz formiranje privrednog vijeća ili sličan mehanizam.

Postojanje značajnih rezervi ruda i minerala, također, predstavlja mogućnost razvoja rudarstva i eksploatacije mineralnih sirovina. Dosadašnja istraživanja nalazišta rude boksita su potvrdila mogućnosti iskapanja u narednih 20 godina. Osim toga, općina Jajce bogata je arhitektonsko-građevinskim kamenom čije iskorištavanje je počelo 2015. godine na lokalitetima Crvene stijene i Poljane sa ukupnom eksploatacionom rezervom 232.613 m³. Veoma su važna i nalazišta kamena „plivita“ čija je specifičnost pogodnost za restauraciju starih objekata, a planovi za njegov plasman usmjereni su uglavnom ka inostranom tržištu.

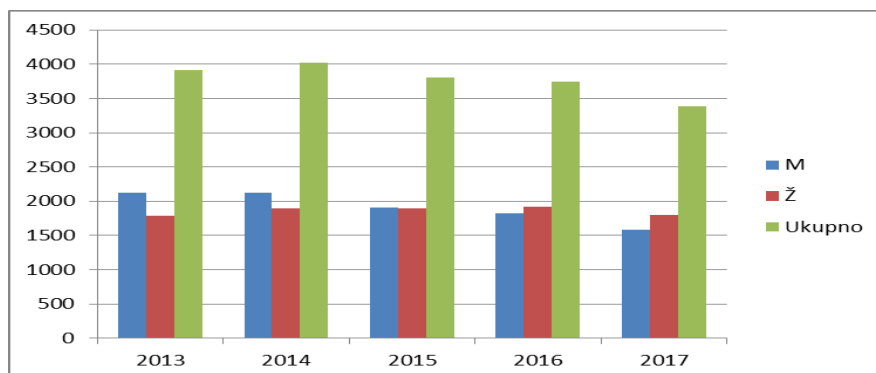
Zahvaljujući vodenom potencijalu na području općine Jajce nalaze se dvije hidro-elektre – HE Jajce I i HE Jajce II, koje konstantno osiguravaju godišnju proizvodnju od oko 250 miliona Kwh električne energije.

Kao rezultat vanstrateških intervencija, u periodu 2016.-2017. godine, u općini Jajce je došlo do značajnog povećanja investiranja u industriju posebno metalnu gdje su preduzeća „Alloy Wheels“ izgradila i opremila novi pogon lakirnice gdje je vrijednost investicije iznosila oko 30.000.000 KM, preduzeće „Metaling“ je investiralo u proizvodnu halu oko 5.000.000 KM, preduzeće „Komotin“ u novi pogon betonske galanterije, „Rudnici boksita“ u novi pogon za eksploataciju kamena, „Steelmeen“ u pripremu pogona za proizvodnju ferosilicije sa oko 10.000.000 KM te „Thermoflux“ u novi pogon i uložili značajna finansijska sredstva u objekte i opremu. Za uzorak od 8 preduzeća za koje su podaci o prihodima dostupni ORT-u, ukupni prihod je do 2017. godine iznosio 187,6 miliona KM.

3.3. Tržište rada

Na području općine Jajce živi 19.074 stanovnika starosne dobi između 15 i 65 godina (podaci za 2017. godinu). Od ovog broja stanovnika koji su u radnoj dobi, samo 6.913 je aktivno uključeno na tržištu rada i predstavljaju radnu snagu (3.809 zaposlenih i 3.104 nezaposlenih registriranih na Zavodu za zapošljavanje u 2017. godini). Prema podacima Porezne uprave broj zaposlenih u 2017. godini iznosio je 3.809 i veći je za 12% u odnosu na 2013. godinu kada je broj zaposlenih iznosio 3.398. U posmatranom periodu broj zaposlenih bilježi konstantan rast.

Grafikon 5. Broj registriranih nezaposlenih osoba prema spolnoj strukturi

Izvor: Biro za zapošljavanje Jajce

Broj nezaposlenih osoba na evidenciji Biroa za zapošljavanje Jajce u 2017. godini iznosi 3.382 i za 532 lica ili 13,59% je manji u odnosu na 2013. godinu kad je na evidenciji Biroa

bilo registrirano 3.914 lica. Kao razlog smanjenja broja nezaposlenih, odnosno povećanje broja zaposlenih mogu se smatrati i općinski, kantonalni i federalni poticaji za zapošljavanje i samozapošljavanje. Kao jedan od razloga za smanjenje broja nezaposlenih je i odlazak radno sposobnog stanovništva u zemlje europske unije. Takođe, proširenje pogona i otvaranje novih radnih mjesta u metaloprerađivačkoj industriji je razlog smanjenja broja nezaposlenih osoba. Stopa nezaposlenosti je i dalje visoka i potrebno je nastaviti sa mjerama koje potiču zapošljavanje.

Na evidenciji Biroa za zapošljavanje u 2017. godini je 2,45% osoba sa visokom stručnom spremom gdje od ukupnog broja (83), žene čine 56,62% (47). U planiranju programa, projekata i aktivnosti usmjerenih na unapređenje dinamike tržišta rada, posebnu pažnju treba posvetiti visokoobrazovanim osobama, mladima, ženama i nezaposlenim osobama preko 45 godina starosti. Stopa registrirane nezaposlenosti žena je značajno viša od registrirane stope nezaposlenosti muškaraca, a stopa ekonomske aktivnosti žena je značajno ispod stope ekonomske aktivnosti muškaraca.

Aktivne mjere zapošljavanja i programi dokvalifikacije i prekvalifikacije radnika, isto kao i formalni sistem obrazovanja, u narednom periodu trebaju olakšati privredi pronalaženje odgovarajućih radnika a radnicima lakše pronalaženje posla.

Zaključak:

Najveći broj radno sposobnog stanovništva općine Jajce zaposlen je u preduzećima iz oblasti metaloprerađivačke industrije, trgovine i ugostiteljstva.

U okviru otvorenosti tržišta, nužna je orijentacija na izvoz u čemu Jajce jeste vodeća općina u poređenju sa drugim gradovima kantona, ali još nedovoljno da bi se zaposlio veliki broj nezaposlenih lica. Posebna pažnja se posvećuje stvaranju poticajnog okruženja, privlačnog za investicije.

Područje općine Jajce obiluje različitim i brojnim sadržajima koji mogu osigurati bazu za stvaranje kvalitetne i raznolike turističke ponude. Turizam je privredna grana koja ima najveći potencijal da unaprijedi sveukupni ekonomski napredak općine, ali potrebno je zavidne potencijale pretvoriti u kvalitetne i konkurentne turističke proizvode.

Proizvodnja i prodaja šumskih sortimenata predstavljaju značajan privredni potencijal općine Jajce, ali je neophodno osigurati održivo upravljanje šumskim resursima i primjenu okolišnih standarda.

Potencijali općine Jajce za poljoprivrednu proizvodnju postoje u voćarstvu i stočarstvu, a zasnovani su na zemljištu kao osnovnom resursu, vodi, klimi, te ljudskim resursima. Ograničavajući faktori trenutne poljoprivredne proizvodnje su: nesređene zemljišne knjige, loš pasminski sastav životinja, nedostatak strojeva i opreme, nizak nivo primjene tehnoloških dostignuća, slaba organiziranost proizvođača, nedostatak skladišnih kapaciteta, nedostatak kapaciteta za doradu i preradu poljoprivrednih proizvoda, nedostatak stručnih savjetodavnih usluga.

Dijapora svojim znanjem i iskustvom može doprinijeti donošenju strateških odluka, većim investicijama i osvajanju novih tržišta, pospješivanju zapošljavanja, prenosu znanja i tehnologija.

3.4. Pregled stanja i kretanja u oblasti društvenog razvoja

3.4.1 Obrazovanje

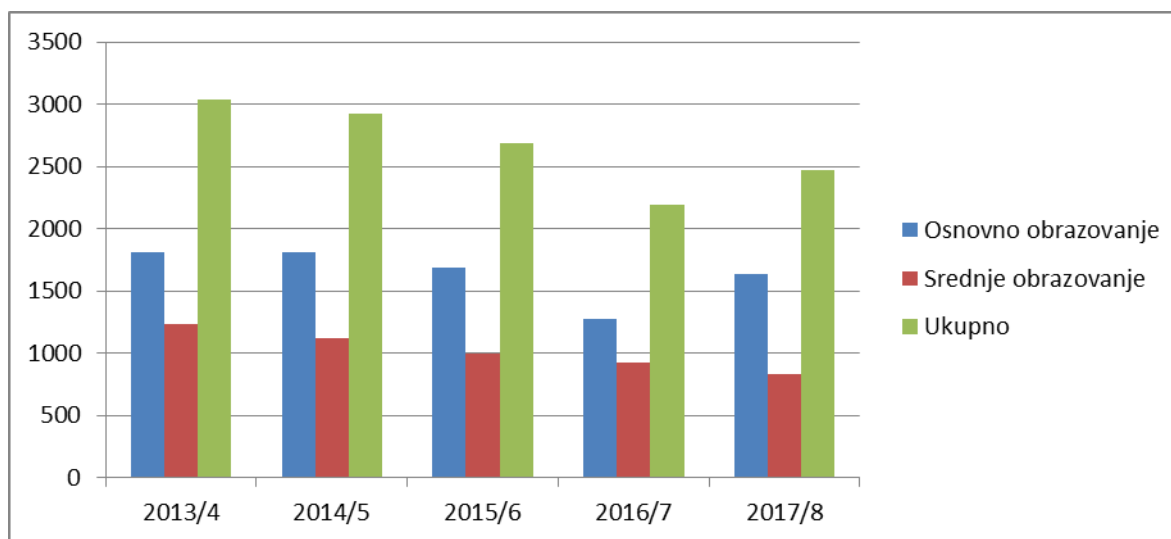
Na području općine Jajce djeluje jedna predškolska ustanova - Javna predškolska ustanova Dječji vrtić „Bare“ čiji je osnivač Općina Jajce. U tom kontekstu, stanje u ovoj oblasti nije zadovoljavajuće, prije svega zbog činjenice da većina djece na području općine Jajce nije uključena u predškolski odgoj, a ponajprije djeca iz ruralnih područja. Kapacitet postojećeg vrtića je 109 djece i iz godine u godinu maksimalno je popunjen. Ova brojka će u narednom razdoblju još više rasti iz razloga što je uveden obavezan predškolski odgoj za svako dijete u godini pred polazak u školu. Zbog velikog broja djece koja se nalaze na listi čekanja, (trenutno 84 djece se nalazi na listi čekanja) za upis u vrtić, pokrenute su aktivnosti na sanaciji i rekonstrukciji objekta dječjeg vrtića „Naša radost“. Pored JPU Dječji vrtić „Bare“ osnovane su i dvije privatne igraonice za djecu, koje imaju organizovan cjelodnevni boravak djece.

Na području općine Jajce djeluju četiri osnovne škole. Osnovno obrazovanje, uključujući i veliki broj područnih škola, još uvijek funkcionira po sistemu „dvije škole pod jednim krovom“, gdje se nastava odvija na po dva nastavna plana i programa i to po nastavnom planu i programu na hrvatskom jeziku i po nastavnom planu i programu na bosanskom jeziku. OŠ „Berta Kučera“ je zbog velikog broja učenika i područnih odjeljenja podijeljena na dva pravna subjekta i to: OŠ „Jajce“ Kruščica i OŠ „Berta Kučera“ Jajce. U svim školama stručnost i broj nastavnog kadra je na zadovoljavajućem nivou. Inkluzivna nastava se sprovodi u svim osnovnim školama na području općine, a nastavnici prolaze kroz edukaciju za rad sa djecom sa posebnim potrebama. U 2017. godini ukupan broj učenika u osnovnim školama iznosio je 1.884 što je za 300 učenika manje (ili 13,74%) u odnosu na 2013. godinu. Razlog smanjenja broja učenika su migracije stanovništva kao i negativne stope prirodnog priraštaja.

Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta SBK je u posmatranom periodu izvršilo popis i stanje školskih objekata na području ovog kantona. Generalni zaključak je da ni jedan školski objekt ne zadovoljava standarde kada je u pitanju utopljenost školskih objekata. U svrhu uspostavljanja adekvatnog prostornog i infrastrukturnog kapaciteta osnovnih škola, nastavljena je izgradnja sala za izvođenje nastave tjelesnog vaspitanja u OŠ „13. Rujan“, OŠ „Berta Kučera“ područna škola Vinac i OŠ „Jajce“, Kruščica. Gradnja je započela 2012. godine a zbog nedostatka finansijskih sredstava i dugih procedura u postupku javnih nabavki (žalbe) još uvijek nije završena. Precizno se ne može definirati završetak radova. Također su izvršene sanacije krova u područnoj školi Barevo i OŠ „Berta Kučera“ u Jajcu.

U Jajcu egzistiraju dvije srednje škole: Srednja škola „Nikola Šop“ i Srednja strukovna škola „Jajce“. Srednje strukovno obrazovanje u velikoj mjeri ovisi od suradnje s tržištem rada. Obzirom da je na području općine Jajce najviše zastupljena metalska industrija tako je i nastavni plan prilagođen potrebama tržišta pa su u zadnje vrijeme najzastupljenije struke tehničara mehatronike, elektroenergetike, telekomunikacija, računarstva, CNC operatera i instalatera za grijanje. Medicinska škola je još uvijek najzanimljivija velikom broju učenika. Da bi se osigurala veza između srednjeg strukovnog obrazovanja i tržišta rada, potrebna je stalna suradnja predstavnika poslodavaca, sindikata i obrazovnih vlasti. Iz tog razloga potrebno je odrediti ciljeve u razvoju srednjeg strukovnog obrazovanja. U 2017. godini ukupan broj učenika srednjih škola iznosio je 836 učenika što je za 396 učenika manje ili 32,14% u odnosu na 2013. godinu. Uzrok smanjenja broja učenika je iseljavanje stanovništva i školovanje u drugim sredinama (Travnik, Visoko, Republika Hrvatska).

Grafikon 6. Broj učenika koji pohađaju škole na području općine

Izvor: Osnovne škole i Federalni zavod za programiranje razvoja

Na području općine Jajce ne postoji niti jedna visokoškolska ustanova a najbliži univerzitetski centri udaljeni su preko 100 km od Jajca. Najveći broj studenata studira u Sarajevu, Zenici i gradovima Republike Hrvatske. Općina Jajce svake godine iz budžeta na osnovu kriterija donesenih od strane Općinskog vijeća Jajce stipendira oko 200 studenata koji studiraju na državnim univerzitetima i za to izdvaja oko 200.000 KM. Prednost pri dodjeli stipendija imaju deficitarna zanimanja (farmacija, medicina, građevina, arhitektura, mašinstvo, elektrotehnika). Potrebno je uvođenje sistema cjeloživotnog učenja, modernizacije obrazovnih sadržaja i nastavnih metoda te kontinuiranog razvoja nastavnog osoblja.

3.4.2. Kultura

Kulturna scena je raznovrsna i bogata ponudom kulturnih sadržaja. Nosioци kulturnih dešavanja u općini Jajce su kulturne ustanove (JU „Dom kulture“ Jajce, JU „Agencija za kulturno-povijesnu i prirodnu baštinu i razvoj turističkih potencijala grada Jajca“, JU „Muzej II zasjedanja AVNOJ-a“) i kulturno-umjetnička društva. Ove institucije svojim djelovanjem prevazilaze lokalne granice, a raznovrsni festivali privlače umjetnike i publiku sa prostora cijele regije. Općina Jajce je radila na obogaćivanju sportskih i kulturnih manifestacija koje su doprinijele stvaranju pozitivnog imidža grada. Tokom cijele godine održavaju se brojne kulturne i sportske manifestacije kao što su: Plivske omahe, Pozorišne/kazališne igre, Septembarske večeri, Šopovi dani na Plivi, Dani AVNOJ-a, Biciklijada, Rafting regata na Vrbasu, Moto susreti. Od 2016. godine održava se manifestacija „Skokovi sa Vodopada“.Navedene manifestacije podržavaju se iz Općinskog budžeta i budžeta viših nivoa vlasti i dio njih su strateške intervencije. Prema podacima organizatora oko 10.000 ljudi učestvuje u sadržajima navedenih manifestacija, od kojih su neke višednevne. Svake godine hiljade hodočasnika dolazi u Svetište sv. Ivana Krstitelja u Podmilačje koje je jedno od najstarijih svetišta u Bosni i Hercegovini.

3.4.3. Sport

U posmatranom periodu u općini je registrovano više sportskih klubova (22 sportska kluba u 2013. godini i 30 klubova u 2017. godini) sa značajnim brojem članova i značajnim rezultatima (Košarkaški klub „Vodopad“ cca 100 članova, Karate klub „Kumite“ cca 100 članova, Auto klub Jajce 20 članova, Mala škola sporta 50 članova, Odbojkaški klub „Time

out“cca 50 članova) što povećava broj mladih koji se aktivno bave sportom za 350 u odnosu na 2013. godinu kada je zabilježeno oko 600 mladih uključenih u sportske klubove. Transfer za sport iz Općinskog budžeta u 2017. godini iznosi 150.000 KM. Razlog za povećanje izdvajanja iz Budžeta (80.000 KM u 2013. godini) je povećanje broja sportskih klubova. Općina Jajce je imala niz značajnih intervencija u izgradnji sportske infrastrukture (nabavka koševa u Sportskoj dvorani, uređenje igrališta iznad Sportske dvorane, na Planinarskom domu Ćusine i u mjesnim zajednicama). Pored značajnih aktivnosti u posljednjih pet godina potrebno je i dalje ulagati u sportsku infrastrukturu.

Sportski klubovi organizuju brojna takmičenja kantonalnog i regionalnog nivoa: Međunarodni kup kraljevskog grada u košarci, Auto Rally Jajce, Državno prvenstvo u kajakanu na mirnim vodama, samo su neke od sportskih manifestacija koje svake godine privuku veliki broj učesnika i gledalaca. Tokom 2015. godine u Jajcu je održano Svjetsko prvenstvo u mušičarenju na kojem je učestvovalo trideset timova iz cijelog svijeta.

Obnovljen je rad Sportskog saveza općine Jajce koji organizira manifestaciju „Izbor sportiste godine u općini Jajce“ i koji predstavlja vezu između potreba sportskih klubova i lokalne zajednice. Jajački sportisti i sportski radnici kontinuirano postižu zapažene rezultate na domaćoj i međunarodnoj sportskoj sceni. Očekuje se da će se taj trend u budućnosti nastaviti i u individualnim i kolektivnim sportovima.

3.4.4. Zdravstvo i socijalna zaštita

Zdravstvene ustanove koje djeluju na području općine Jajce su JU Dom zdravlja, JU Opća bolnica i JU Gradska ljekarna/apoteka. U Jajcu, također, ordiniraju tri privatne stomatološke ordinacije, tri privatne apoteke i jedna privatna ginekološka ordinacija. Broj stanovnika po ljekaru u općini Jajce iznosi 811 stanovnika, prema podacima Federalnog zavoda za programiranje razvoja iz 2017. godine, i ne odstupa od kantonalnog prosjeka, dok je ovaj broj znatno veći od Federalnog. Broj stanovnika po ljekaru se smanjio u odnosu na 2013. godinu kada je iznosio 833 stanovnika.

U posmatranom periodu rekonstruisana je zgrada JU Dom zdravlja Jajce čime su stvoreni uslovi za kvalitetnije pružanje usluga primarne zdravstvene zaštite. Nakon rekonstrukcije u JU Dom zdravlja Jajce poboljšani su uslovi rada, na način da su razdvojene ordinacije (stomatološka, pedijatrija, pulmologija, medicina rada...) što olakšava rad ljekarima i omogućuje kvalitetniju uslugu građanima. U Jajačkom domu zdravlja posljednjih godina pridaje se posebna pažnja i ulažu veliki naponi u moderniziranju opreme. Uz kvalitetnu ultrazvučnu dijagnostiku, Dom zdravlja Jajce uspostavio je savremeni, moderno opremljeni biohemijski laboratorij nabavljen je novi digitalni RTG aparat koji omogućuje zaokruživanje osnovne medicinske dijagnostike. Pacijenti iz Jajca neće morati ići u druge gradove ili zdravstvene ustanove da bi dobili osnovne i najvažnije nalaze. U Domu zdravlja je organizovan redovan rad u sedam terenskih ambulanti, nabavljeno je novo sanitetsko vozilo za prijevoz dijaliznih bolesnika, adaptirane su područne ambulante u Kruščici, Vlasinju, Divičanima i Vincu, uz podršku Općine Jajce, Vlade SBK sa Ministarstvom zdravstva i Ministarstvom prostornog uređenja, graditeljstva, zaštite okoliša, povratka i stambenih poslova. U okrilju Doma zdravlja Jajce nalazi se i Centar za mentalno zdravlje, jedan od pet na području SBK, a čini vrlo važan segmen zdravstvene zaštite i liječenja pacijenata. Osnovni cilj ove javne zdravstvene ustanove jeste pratiti savremene trendove u okviru pružanja zdravstvene zaštite, a sve na zadovoljstvo, prije svega, pacijenata za što kvalitetnije liječenje i stvaranja što boljih uslova za rad ljekara i medicinskog osoblja.

U okviru zdravstvene institucije Opća bolnica Jajce, pacijenti mogu dobiti zdravstvene usluge dijagnostike, liječenja, usluge konsultativno-specijalističke zdravstvene zaštite, zdravstvene usluge bolničkog liječenja i ostale zdravstvene usluge sekundarnog nivoa. Opremljenost bolnice nije usklađena sa standardima. Finansijske poteškoće uzrok su nedovoljne

materijalno-tehničke opremljenosti. Formalno-pravni status bolnice nije riješen u proteklom periodu.

Općina Jajce iz Budžeta izdvaja 100.000,00 KM godišnje u cilju obezbjeđenja boljih uvjeta pružanja zdravstvenih usluga građanima.

Kada je u pitanju **socijalna zaštita**, broj djece i odraslih osoba koja se zbrinjavaju u ustanovama socijalne zaštite u 2017. godini je 32, u odnosu na 2013. godinu kada je broj zbrinutih osoba iznosio 34. S druge strane, broj korisnika različitih vidova pomoći koji se isplaćuju putem Centra za socijalni rad se smanjuje, tako je u 2017. godini bilo 1.960 korisnika, što je za 62 korisnika manje u odnosu na 2013. godinu i u blagom je padu. Općina Jajce iz Budžeta putem Centra za socijalni rad isplaćuje jednokratne novčane pomoći u prosjeku 30.000 KM godišnje za oko 200 korisnika.

Temeljem podataka dobivenih od JU Centar za socijalni rad Jajce u kategoriju ranjivih/osjetljivih grupa spadaju:

- iz grupe maloljetnika: djeca bez roditeljskog staranje, odgojno zanemarena i napuštena djeca, djeca čiji je razvoj ometan obiteljskim problemima, djeca s fizičkim i mentalnim smetnjama,
- Iz grupe odraslih: osobe ometene u fizičkom i psihičkom razvoju i osobe s invaliditetom, materijalno neosigurane i za rad nesposobne osobe, stare osobe bez obiteljskog staranja, osobe društveno negativnog ponašanja, osobe i obitelji u stanju socijalne potrebe kojima je zbog posebnih okolnosti potrebna pomoć.

Centar za socijalni rad Jajce je u suradnji sa Sumerom implementirao Projekat smještaja osoba sa intelektualnim poteškoćama na područje općine Jajce i trenutno u renoviranim prostorima boravi osam osoba.

3.4.5. Civilna zaštita i sigurnost stanovnika

Ugroženost područja općine od zaostalih mina i NUS-a

Ukupna sumnjiva površina kontaminirana minsko-eksplozivnim sredstvima je oko 13.529.910 m² što čini 3% ukupne površine općine.

Tokom posmatranog perioda izvršeno je i deminiranje 8.000 m² na „Tornicama“ i 20.000 m² na „Kerpiću“ koje se kao šumsko zemljište, koristi se u skladu sa Planom gospodarenja šumama. Prioritet za deminiranje je područje prve kategorije rizika, odnosno površine od 2.619.040 m². Također, izvršeno je čišćenje 400.000 m² terena od ostataka kasetne municije na području Bulića, Pšenika, Prudi-Pšenik, kao i širi region Gole planine.

Kapaciteti lokalne zajednice da odgovori na rizike od prirodnih i drugih opasnosti

Na području općine Jajce u sklopu općinske službe za civilnu zaštitu djeluje profesionalna vatrogasna jedinica koja trenutno upošljava 11 osoba. Služba civilne zaštite je opremila i osposobila 12 članova udruženja građana KES „Rafting klub“ i Klub „Priatelji prirode“ za potrebe spašavanja unesrećenih. Strukture Službe civilne zaštite kontinuirano rade na usavršavanju procedura i načina djelovanja u kriznim situacijama. Materijalna sredstva se nabavljaju u skladu sa potrebama.

Najveći rizici od prirodnih i drugih opasnosti odnose se na nastajanje klizišta, poplava od djelovanja bujica i plavljenja rijeke Vrbas.

Nakon poplava 2014. godine općina Jajce je stabilizirala ukupno 8 klizišta na području općine od registriranih 101 klizišta. Dužina poplavno rizičnih vodotokova na području općine iznosi 72 km a dužina uređenih vodotokova je 7,5 km od čega je 1,5 km uređen u posmatranom periodu.

Općina Jajce je uključena u UNDP-ev projekt „Integrisanje klimatskih promjena u smanjenje rizika od poplava u slivu rijeke Vrbas“. U sklopu projekta su izrađene Mape rizika i Mape opasnosti od poplava te Plan uplavljanja poplavnim rizikom. Takođe, u okviru projekta se implementiraju aktivnosti na uređenju obala rijeka u svrhu zaštite od poplava.

U poplavama 2014. god. šteta na materijalnim dobrima u vlasništvu pravnih lica procijenjena je na 408.197,75 KM, dok je ukupna šteta sa radovima na sanaciji klizišta i uređenju vodotoka procijenjena na 20.893.239,85 KM.

Stanje sigurnosti može se ocijeniti pozitivnim u pogledu sigurnosti imovine i lica te broja prijavljenih kriminalnih radnji jer nije zabilježen povećan broj krivičnih djela. U 2013. godini registrirano je 128 krivičnih djela, a u 2017. godini 126 krivičnih djela.

Poseban problem za sigurnost građana predstavlja veliki broj pasa lualica i vlasničkih pasa bez nadzora na gradskim ulicama i u selima. Općina Jajce je u saradnji sa IFAW-om (International Fund for Animal Welfare), UNDP-om i Veterinarskom stanicom Jajce pokrenula aktivnost sterilizacije (79 pasa) i kastracije (30 pasa), čipovanja i medicinskog tretmana pasa lualica. UG „Ljubitelji pasa“ Jajce kontinuirano rade na udomljavanju napuštenih pasa. U proteklom periodu udomljeno je 270 pasa kroz aktivnosti ovog Udruženja. Pored svih ovih aktivnosti, broj pasa lualica se i dalje ne smanjuje te ovaj problem iziskuje sistemsko rješavanje uz učešće svih nivoa vlasti. Prema podacima Veterinarske stanice u općini Jajce registrovano je 633 vlasnička psa, od čega je njih 305 cijepjeno i čipovano. Veliki problem predstavljaju vlasnici pasa koji ne žele da čipuju i cijepe pse, te su oni potencijalni psi lualice.

3.4.6. Civilno društvo

U posmatranom periodu nije došlo do promjene broja mjesnih zajednica (28 MZ) niti je bilo značajnih promjena u načinu funkcionisanja njihovog rada.

Broj nevladinih organizacija se nije značajno promijenio, a posebno se može istaknuti rad slijedećih udruženja: Omladinski centar Jajce i UG „Dijamant“. Također, treba posebno istaknuti organizacije koje se bave zaštitom najugroženijih kategorija stanovnika i to Udruženje građana oboljelih od karcinoma „Nada“, Udruženje paraplegičara, Udruženje dijabetičara, te Merhamet i Crveni križ. U Jajcu, također, vrlo aktivno djeluje Udruženje/Udruga penzionera/umirovljenika općine Jajce.

Kroz aktivnosti Omladinskog centra realiziraju se projekti učenja stranih jezika za mlade i projekti podrške razvoju poduzetništva mladih putem osnovanog Biznis centra. Rad Biznis centra finansira Općina Jajce. Specifični cilj saradnje sa Biznis centrom je podrška mladim poduzetnicima i nezaposlenim osobama u Jajcu kroz vođenje programa razvoja strat up-a, programa podrške nezaposlenim osobama, te programa podrške u suradnji sa srednjim školama općine Jajce u organizaciji i realizaciji praktične nastave, kako u školi, tako i u lokalnim kompanijama.

U budžetu Općine Jajce izdvajaju se sredstva za funkcionisanje nevladinih organizacija kroz Grant-udruženjima/udrugama. Sredstva se troše po raspisanom Javnom pozivu, a kriterije za bodovanje usvaja Općinsko vijeće. U Budžetu se svake godine planira Grant za projekte boračkih populacija (120.000 KM), Grant za vjerske zajednice (110.000 KM), Grant za Crveni križ (12.000 KM) i Merhamet (Javna kuhinja 30.000 KM).

Zaključak:

Obzirom na stanje infrastrukture ustanova za obrazovanje djece posebnu pažnju potrebno je posvetiti unapređenju infrastrukturnih kapaciteta, te izdvajanju značajnih sredstava za sanaciju vrtićkih i školskih objekata u narednim godinama. Ključni prioriteti Općine Jajce u ovoj oblasti prepoznaju se u unapređenju infrastrukturnih kapaciteta – izgradnjom novih i rekonstrukcijom postojećih vrtićkih i školskih objekata, razvoju komunalne infrastrukture, uspostavljanju usluga koje doprinose kvalitetnom obrazovanju, i posebno, u stvaranju uvjeta za inkluzivno obrazovanje djece iz osjetljivih i marginalizovanih grupa.

Uzimajući u obzir dostignuti novo razvoja sporta na području Općine Jajce, postojanje velikog broja sportskih klubova, neadekvatne izvore financiranja, kao i stanje sportskih objekata, za razvoj i unapređenje sporta u Općini Jajce neophodno je sistematski, kontinuirano i u skladu sa važećim standardima ulagati u sportske i rekreativne infrastrukture, te sportske sadržaje, s ciljem stvaranja uvjeta za uključivanje što većeg broja stanovnika u sportske aktivnosti, prije svega djece i omladine

Bogato kulturno-historijsko naslijeđe, tradicija kulturnih manifestacija, Javne ustanove iz oblasti kulture, nevladine organizacije koje djeluju u oblasti kulture predstavljaju okosnicu kulturnog života grada Jajca. Kako bi se kulturni život obogatio novim sadržajima potrebno je stalno ulagati u kadrovske i materijalne resurse.

Sa ciljem pružanja kvalitetnijih usluga zdravstvene i socijalne zaštite potrebno je ojačati i proširiti kapacitete institucija koje se bave ovom problematikom. Značajniji projekti koji bi se trebali pokrenuti, a koji bi značajno uticali na podizanje nivoa socijalne zaštite su svakako otvaranje doma za stare i nemoćne osobe, podrška dnevnom centru za omladinu i djecu s posebnim potrebama. Sredstva za financiranje ovakvih projekata se svakako trebaju osigurati kako od općinskih tako i od kantonalnih i federalnih vlasti, odnosno dijaspore u saradnji sa organizacijama civilnog društva.

Najveći problemi sigurnosti na području općine se odnose na velike površine zemljišta pod minama, broj požara, poplave i pojava velikog broja klizišta. Poseban problem za sigurnost građana predstavlja i veliki broj pasa lualica i ovom problemu je potrebno pristupiti sistemski uz saradnju NVO, Veterinarske stanice Jajce i Općine Jajce. Obzirom da broj krivičnih djela nije povećan u promatranom periodu stanje sigurnosti može se ocijeniti pozitivnim.

Civilno društvo na području općine ima potencijal da se aktivnije uključi u razvojnu problematiku općine. Potrebno je preduzeti inicijative za njegovo jačanje i uključivanje u razvojne procese, naročito kada je u pitanju uključivanje mladih u društveni život lokalne zajednice. Posebna je važna saradnja sa dijasporom koja može biti promoter Jajca u Evropi i svijetu i povezati kulturnu i sportsku scenu Općine sa evropskim i svjetskim kulturnim prostorom.

3.4.7. Stanje javne infrastrukture i javnih usluga

Kad je riječ o **prometnoj infrastrukturi**, pokrivenost lokalnih i nekategorisanih puteva asfaltom na području općine Jajce iznosi 60%. Udio realiziranih kapitalnih izdataka u Općinskom budžetu bilježi povećanje tokom posmatranog perioda. Ukupan iznos investiran u sanaciju i rekonstrukciju lokalnih puteva iz budžeta Općine Jajce iznosi 3.449.373 KM što

je rezultiralo izgradnjom, sanacijom i rekonstrukcijom više od 20 km lokalnih puteva što je povećanje od 15% u odnosu na 2013. godinu. Bez obzira na dosadašnja ulaganja i visoki procenat pokrivenosti puteva asfaltom veliki dio putnih pravaca zahtjeva rekonstrukciju i sanaciju zbog dotrajalosti i nepovoljne konfiguracije terena. Završena je sanacija dijela ulice „Hrvoja Vukčića Hrvatinića“, i izgrađen kružni tok i fontana na početku ulice, a u 2017. godini je saniran dio ulice u dužini od 250 m. U narednom periodu planiran je završetak sanacije navedene ulice.

Prvi **kapaciteti javne rasvjete** izvan urbanog dijela općine izgrađeni su u posljednjih desetak godina. Pokrivenost javnom rasvjetom na području općine Jajce iznosi 80% , što je za 20% više u odnosu na 2013. godinu. U posmatranom periodu za izgradnju javne rasvjete iz Budžeta Općine izdvojeno je 585.000 KM, dok je za održavanje javne rasvjete izdvojeno 47.955 KM. Troškovi električne energije u posmatranom periodu od 5 godina iznose 1.015.474 KM. Općina Jajce je u fazi pripreme projekta zamjene postojećih rasvjetnih tijela sa LED rasvjetom po ESCO modelu kako bi se smanjili troškovi električne energije. U užem centru grada i na području Mlinčića izvršena je zamjena rasvjetnih tijela sa LED žaruljama.

Elektro energetska mreža zahtijeva dodatna poboljšanja i rekonstrukciju elektro-mreže u pojedinim dijelovima općine. U historijskom gradskom jezgru, potrebno je posvetiti pažnju osvjetljavanju nacionalnih spomenika i veći dio elektro-mreže staviti ispod zemlje.

Vodosnabdijevanje gradskog područja i dijela okolnih naselja vrši se najvećim dijelom iz vodozahvata na Plivskim jezerima te prirodnih izvorišta Dućani, Pšenik, Peratovci i Divičani. JKP „Vodovod i kanalizacija“ upravlja gore navedenim vodovodima i vrši kontrolu ispravnosti vode. Prema procjenama JKP „Vodovod i kanalizacija“ koji upravlja sistemom javnog vodosnabdijevanja, uslugama vodosnabdijevanja obuhvaćeno je 4.950 domaćinstava ili 73 % (podatak za 2017. godinu) ukupnog broja domaćinstava, što je za 10% više u odnosu na 2013. godinu. Do povećanja broja korisnika došlo je zbog izgradnje vodovoda u naselju Bešpelj i novih priključaka na gradsku vodovodnu mrežu. U posmatranom periodu, kroz implementaciju WATSAN projekta izvršena je rekonstrukcija gradske vodovodne mreže koja je dovela do smanjenja gubitaka vode u sistemu sa 70% na 50% gubitaka. U okviru WATSAN-a, u toku je implementacija projekta proširenje gradskog vodovoda u naselja Šibenica, Bulići, Lučina i Kruščica, a ubrzo se očekuje realizacija projekta vodosnabdijevanje naselja na desnoj obali rijeke Vrbas sa izvorišta Resnik.

Procjenjuje se da 4.600 domaćinstava (51%) na području općine Jajce nije obuhvaćeno **kanalizacionom mrežom**. U okviru WATSAN projekta izgrađena je kanalizacija mreža u naseljima: Kruščica, Bulići, Lendići, Šibenica i Podmilačje. U toku je izgradnja sistema kanalizacione mreže i to: podsistem Donji Podlipci, Doribaba, Gornja Lupnica i Karići, podsistem Bulići, Lučina, Bare i podsistem Bistrica, Kuprešani, Smionica i Vukićevci. Nakon stavljanja u funkciju ovih kanalizacionih sistema, 80% domaćinstava na području općine Jajce će biti obuhvaćeno odvodnjom otpadnih voda.

U narednom periodu predviđa se izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda za svaki od podsistema.

Trenutno u Jajcu ne postoji sistem centralnog grijanja. Grijanje domaćinstava i javnih objekata se bazira na individualnom grijanju koji su zbog takvog načina grijanja identificirani kao ozbiljni zagađivači

Zaključak:

Općina Jajce izdvaja značajna sredstva za rekonstrukciju i izgradnju lokalnih puteva. Bez obzira na dosadašnja ulaganja i visoki procenat pokrivenosti puteva asfaltom veliki dio

putnih pravaca zahtjeva rekonstrukciju i sanaciju zbog dotrajalosti i nepovoljne konfiguracije terena. U pravcu razvoja turizma neophodno je rekonstruisati gradske ulice H.V.Hrvatinića, Stjepana Tomaševića i dr. što iziskuje značajna financijska ulaganja.

Općina Jajce u narednom periodu planira javnu rasvjetu modernizirati u skladu sa zahtjevima energetske efikasnosti. Postoji potreba za izgradnjom nove rasvjete ili postavljanje novih rasvjetnih tijela u pojedinim mjesnim zajednicama.

Prema procjenama JKP „Vodovod i kanalizacija“ koji upravlja sistemom javnog vodosnabdijevanja, uslugama vodosnabdijevanja obuhvaćeno je 70% domaćinstava na području općine. U narednom periodu u okviru Projekta „Vodosnabdijevanje i sanitacija u FBiH“ a koji će biti finansiran kreditnim sredstvima EIB će se implementirati projekt vodosnabdijevanja na desnoj strani Vrbasa.

U okviru istog projekta radi se i sanitacija otpadnih voda i njegovim završetkom će 80% stanovništva imati riješen problem odvodnje otpadnih voda. U narednom periodu se treba fokusirati na izgradnju postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda.

3.5. Stanje administrativnih usluga lokalne uprave i prostorno planska dokumentacija

Općinska javna uprava organizirana je u šest službi: Služba za građenje/urbanizam, prostorno uređenje, geodetske, katastarske i imovinsko-pravne poslove, Služba za stambeno-komunalne poslove, obnovu, raseljene osobe i izbjeglice, Služba gospodarstva/privrede, Služba finansija, Služba opće uprave i društvenih djelatnosti i Služba civilne zaštite.

Općinska uprava Jajca zapošljava 79 osoba, od čega je 32 državnih službenika, 42 namještenika i pet izabranih dužnosnika, dok je Pravilnikom o unutarnjoj organizaciji općinskih službi za upravu Općine Jajce predviđeno 42 pozicije za državne službenike i 49 pozicija za namještenike. Od ukupnog broja zaposlenih, 33 su žene ili 41,77%, od čega su dvije na rukovodećim pozicijama. Osim predsjedavajućeg OV i načelnika, koji profesionalno obavljaju dužnost, pri kabinetu Općinskog načelnika zaposlena su i tri savjetnika. U sklopu kabineta Općinskog načelnika u toku 2017. godine formirana je Jedinica za upravljanje lokalnim razvojem, kojoj je uloga praćenje i koordinacija implementacije Strategije razvoja Općine Jajce i koordinacija procesima upravljanja lokalnim razvojem. Pravilnikom o sistematizaciji radnih mjesta, od predviđenih pet državnih službenika, trenutno su uposlena dva. Postojeća kvalifikaciona struktura zaposlenih po službama u odnosu na plan sistematizacije nije u potpunosti zadovoljavajuća, naročito kad se radi o radnim mjestima koja zahtijevaju visoku stručnu spremu. U planu je da se i sistematizacija radnih mjesta sve više prilagođava standardima moderne lokalne samouprave, koji predviđaju 70% zaposlenih državnih službenika i 30% namještenika. Općina je u proteklom periodu osnovala Biznis centar koji služi kao servis obrtnicima i privrednicima. U okviru projekta D4D u toku je priprema projekta e-matičar namijenjen našim sugrađanima iz dijaspore kako bi im olakšali dobivanje potrebnih dokumenata.

Općina Jajce je 2015. godine donijela Odluku o donošenju Prostornog plana općine Jajce za period 2007.–2027. godine i Odluku o provođenju Prostornog plana općine Jajce za period 2007.–2027. godine. Osnovni cilj PP jeste da osigura prostorno-plansko uređenje cijele teritorije općine na načelima održivog razvitka, da bi se stvorili osnovni preduvjeti za

gospodarenje, zaštitu i upravljanje prostorom, koji predstavlja vrijedno i ograničeno dobro. Prostorni plan općine Jajce utvrđuje obavezu izrade Urbanističkog plana za sljedeća područja: područje općinskog centra grada Jajca i za područja sekundarnih centara Divičani sa naseljem Šimića Polje, Vinac i Vlasinje u granicama obuhvata sekundarnih centara.

Prostornim planom općine Jajce definirane su sljedeće radne zone: Ekonomija, Lučina, Elektrobosna+Vaganj, Rika-Skela, Lendići, Tehnička škola, Kamenice, Bravnice, Vinac, Krezluk, Podmilačje, Vlasinje, ukupne površine 1.976.855 m². U radnim zonama Lučina, Podmilačje, Elektrobosna+Vaganj i Rika-Skela kapaciteti su iskorišteni od 60% - 80%. U ostalim radnim zonama je potrebno regulisati imovinsko-pravne odnose, uraditi odgovarajuću prostorno-plansku dokumentaciju i poboljšati infrastrukturu.

Tokom 2015. godine donesena je Odluka o donošenju Urbanističkog projekta „Trgovački centar – Željeznička stanica“ Jajce i Program uređenja građevinskog zemljišta u obuhvatu urbanističkog projekta „Trgovački centar – Željeznička stanica“ Jajce. U skladu sa donesenim Urbanističkim projektom započeta je izgradnja Trgovačkog centra „Bingo, čiji završetak se očekuje u 2018. godini“. U narednom periodu treba se pristupiti izgradnji otvorene i zatvorene tržnice, kao i tri stambene zgrade.

Općinsko vijeće Jajce u 2016. godini usvojilo je Odluku o donošenju Urbanističkog projekta „Sportsko-rekreativnog centra – Mračaj“ Jajce i Odluku o provođenju Urbanističkog projekta „Sportsko-rekreativnog centra – Mračaj“ Jajce. Navedenim projektom predviđena je izgradnja otvorenih i zatvorenih bazena i objekata sportskog i turističkog sadržaja.

Zaključak:

U Općini Jajce će se nastaviti zapošljavanje u skladu sa Sistematizacijom radnih mjesta kako bi se povećao broj državnih službenika. Javna uprava zahtjeva intervencije u vidu informatičkog uvezivanja, uvođenje standarda i dobijanja certifikata. Na osnovu usvojenog Prostornog plana Općine potrebno je pristupiti izradi Regulacionih i urbanističkih planova za područja važna za razvoj industrije i turizma. U narednom periodu potrebno je izvršiti usklađivanje zemljišnih knjiga sa stanjem na terenu.

3.6. Zaštita okoline i prirodno-historijskog nasljeđa

3.6.1. Stanje zraka (kvalitet i upravljanje)

U ovoj oblasti nije bilo posebnih intervencija koje se tiču mjerenja zagađenja niti projekata koji u značajnoj mjeri umanjuju zagađenje zraka. Obzirom da ne postoji uhodan sistem za svakodnevno mjerenje kvalitete zraka i obavještanje građana, rezultati do sada provedenih mjera nisu verificirani, niti je poznat konačni učinak. U narednom periodu bi trebalo vršiti redovna mjerenja u instaliranoj mjerne stanici i o istome svakodnevno obavještavala javnost.

Zagađenje zraka, pored industrijskog, manifestuje se u zagađenosti od toplana u pojedinim ustanovama, te individualnim ložištima za proizvodnju toplinske energije kojih u Jajcu ima približno 4.000, a najvećim dijelom zbog nepostojanje centralnog sistema grijanja (gradske toplane), te pokretnim izvorima približno 2.000 vozila s lošom kvalitetom izduvnih gasova (motorna vozila čiji je broj u poslijeratnom periodu jako porastao).

3.6.2. Stanje vodnih resursa

Korita i obale vodotoka su onečišćeni krutim, kućnim otpadom, a niti jedan vodotok nije u potpunosti uređen na način da se isti može koristiti u turističke svrhe (težak pristup, nema

šetnica i dr.). U proteklom periodu Općina Jajce je provodila projekte uređenja obala rijeka i jezera u saradnji sa nevladinim organizacijama koje se bave zaštitom okoliša. Provođene su i mjere regulacija korita rijeke Vrbas, Rike i Plive na Malom plivskom jezeru. Vodotokovi, a posebno rijeka Vrbas, su recipijent otpadnih voda. Izgradnjom planiranih prečistača znatno će se smanjiti onečišćenje rijeka.

Blizu 3.000 domaćinstava kao pitku vodu koristi vodu čiji se kvalitet ne kontrolira, a za 4.500 domaćinstava pitku vodu isporučuje JKP „Vodovod i kanalizacija“ kao kontroliranu i ispravnu. Niti jedan vodozahvat za isporuku pitke vode nema uspostavljenu vodozaštitnu zonu. Otpadne vode se bez tretmana ispuštaju u septičku jamu i vodne tokove. Po završetku projekta vodosnabdijevanja naselja na desnoj obali Vrbasa značajno će biti popravljeno stanje u oblasti kvalitete isporučene pitke vode. Tretmanom otpadnih voda u naseljima na desnoj obali rijeke Vrbas djelomično će biti riješen problem obzirom da većina otpadnih voda ostaje bez tretmana.

Vodotoci rijeka Plive i Vrbasa na području općine nisu u dobrom stanju, zbog zagađivača uzvodno od granica općine. Uz vlastite mjere općina ima interes i argumente za uspostavljanje međuopćinske saradnje za rješavanje ovog problema. Zagađeni su i vodotoci voda drugog reda (lokalne rijeke i potoci). Pored otpadnih voda vodne tokove zagađuju i razne vrste otpada kojeg proizvođači bacaju u vodna korita.

3.6.3. Upravljanje otpadom

Općinsko vijeće općine Jajce usvojilo je Plan upravljanja otpadom za period 2018.-2023. godina, nakon čega su poduzete određene aktivnosti te je izgrađena hala i instalirano postrojenje za sortiranje otpada. Izgradnjom hale i instaliranjem postrojenja za sortiranje otpada osigurat će se adekvatno zbrinjavanje otpada, čime će u znatnoj mjeri biti spriječeno onečišćenje tla, površinskih i podzemnih voda, širenje neugodnih mirisa i dima i raznošenje otpada vjetrom. Nakon što postrojenje bude stavljeno u funkciju, sortirani otpad će se prodavati na tržištu.

JKP „Čistoća i zelenilo“ vrši prikupljanje, odvoz i odlaganje komunalnog otpada na području općine, a njihovim uslugama je obuhvaćeno 60% domaćinstava i 90% pravnih lica. U posmatranom periodu nije bilo povećanja obuhvata prikupljanja i odvoza komunalnog otpada. Za odlaganje otpada koristi se deponija Kruščica koja je od grada udaljena oko 10km. Naplativost ove usluge iznosi 80%. U posljednje vrijeme prisutan je trend odlaganja otpada i drugih zagađujućih tvari u šumi i šumskom zemljištu, što treba rješavati u skladu sa Planom upravljanja otpadom. Od ukupno evidentirane 31 divlje deponije u 2013. godini, njih 5 je sanirano u 2015. godini, te je trenutno evidentirano 26 divljih deponija.

3.6.4. Upravljanje šumama

Državnim šumama na području općine Jajce upravlja ŠPD/ŠGD „Srednjobosanske šume/Šume Središnje Bosne“ d.o.o. Donji Vakuf. Sječa šuma i pošumljavanje vrši se u skladu sa usvojenim Godišnjim planom gospodarenja koji se donosi svake godine. Zaštitu šuma od nezakonitih sječa vrši Kantonalna uprava za šumarstvo SBK/KSB. Površine pod šumama u 2013. godini su bile 23.538 ha, dok u 2017. godini ta površina iznosi 18.461 ha.

Proizvodnja i prodaja šumskih sortimenata predstavljaju značajan privredni potencijal općine Jajce, ali je neophodno osigurati održivo upravljanje šumskim resursima i primjenu okolišnih standarda, što je konstantno problem u ovoj oblasti.

3.6.5. Upravljanje zemljištem

Erozija tla, klizišta i neodrživa eksploatacija mineralnih sirovina su najveći problemi koji degradiraju zemljišne resurse. Općina Jajce je pripremila evidencije klizišta i sanirala najkritičnija klizišta koja su ugrožavala stambene objekte i putnu infrastrukturu. U narednom periodu planirana je izrada projektno-tehničke dokumentacije za sanaciju klizišta „Kravlje kože“, koje ugrožava prigradska naselja i na kome je planirana izgradnja gradskog groblja.

Zaključak:

Uspostava kontinuiranog monitoringa kvaliteta zraka je prijeko potrebna kako bi se imao uvid u cjelokupno stanje zagađivanja zraka u općini Jajce, ko su zagađivači i koliki je procenat njihovog zagađenja. Radi smanjenja zagađenja zraka planira se izgradnja gradske toplane za proizvodnju toplinske energije na ekološki prihvatljiv način. Nadalje, poboljšanje režima saobraćaja je od velike važnosti za unaprjeđenje kvaliteta zraka na području općine.

Upotreba vodnih potencijala svedena je na: proizvodnju električne energije, vodoopskrbu, i kao recipijenti otpadnih voda. U smislu iskorištavanja hidropotencijala postoje mogućnosti za izgradnju novih mini hidrocentrala na rijeci Vrbas.

Korita i obale vodotoka su onečišćeni krutim kućnim otpadom i zahtjevaju intervencije na uređenju kako bi se mogle koristiti u turističke svrhe (uređenje plaza, šetnice). Prečišćavanje otpadnih voda putem izgradnje gradskog kanalizacionog kolektora i kanalizacionih sistema u naseljima među prioritetnim mjerama zaštite vodnih resursa.

JKP „Čistoća i zelenilo“ vrši prikupljanje, odvoz i odlaganje komunalnog otpada na području Općine, a njihovim uslugama je obuhvaćeno 60% domaćinstava i 90% pravnih lica. Zbog nepostignutog dogovora između četiri općine (Jajce, Donji Vakuf, Bugojno, Gornji Vakuf/Uskoplje) odustalo se od koncepta Regionalne deponije. Općina će nastaviti aktivnosti u skladu sa Planom upravljanja otpadom. Posebno pažnju treba posvetiti stavljanju u funkciju sortirnice komunalnog otpada i sanaciji postojeće deponije.

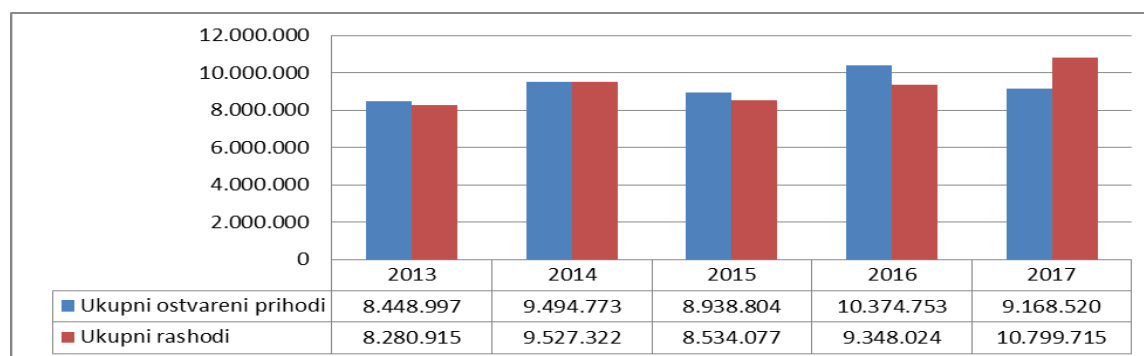
Problem u šumarstvu predstavlja visok stepen eksploatacije šume i nedovoljno pošumljavanje. U posljednje vrijeme primijećeno je da je prisutan trend odlaganja otpada i drugih zagađujućih tvari u šumi i šumskom zemljištu, što treba rješavati uvođenjem adekvatnog sistema upravljanja otpadom.

Erozija tla, klizišta i neodrživa eksploatacija mineralnih sirovina su najveći problemi koji degradiraju zemljišne resurse. U narednom periodu Općina će provoditi mjere sanacije postojećih klizišta i preventivne mjere za sprječavanje nastanka novih klizišta

3.7. Analiza budžeta

Prihodi budžeta/proračuna Općine Jajce u 2013. godini iznosili su 8.448.997 KM, dok je ostvareni prihod budžeta u 2017. godini viši za 11,75% više u odnosu na 2013. godinu i iznosi 9.168.520 KM.

Grafikon 7. Kretanje budžetskih/proračunskih prihoda i rashoda Općine Jajce

Izvor: Služba financija/finansija

Prosječan prihod budžeta/proračuna u posmatranom periodu iznosi 9.285.170 KM tako da sa postojećom zakonskom legislativom u i narednom periodu možemo sigurno očekivati prihode preko deset miliona KM u Općinskom budžetu. Prosječni porezni prihod za posljednjih pet godina iznosi 3.490.225,00 KM ili 37,6 %, prosječni neporezni prihod iznosi 5.440.983,00 KM ili 58,6% i prosjek tekućih potpora ili grantova iznosi 1.769.812 KM ili 3,8% od ukupnog Budžeta.

I u narednom periodu neporezni prihod će imati najveće učešće u prihodovnoj strani Budžeta, odnosno Proračuna Općine Jajce i sa rješavanjem problema naplate naknade za hidro-akumulaciju, a vezano za hidro-akumulaciju rijeke Vrbas, tj. akumulacija jezera Bočac, ovaj prihod imat će trend rasta. Isto tako povećanje ovog prihoda očekuje se zbog usvojene prostorno planske dokumentacije, kroz prodaju općinske imovine, kao i povećanje prihoda kroz pripremu projekata iz evropskih fondova.

Analizom rashoda budžeta/proračuna Općine Jajce može se konstatovati da pozicija bruto plaća i naknada ima neznatan rast, dijelom i zbog reforme uprave gdje odlaskom u mirovinu namještenika mjesta se popunjavaju državnim službenicima i redovnim uvećenja za navršene godine minulog staža. U posmatranom periodu povećani su kapitalni izdaci i trend rasta se očekuje i u narednom periodu.

Ukupan procenat realizacije planiranih projekata u okviru Strategije integriranog lokalnog razvoja općine Jajce je 43,43%. Od ukupno 45,373.000,00 KM planiranih sredstava za implementaciju svih 99 projekata, realizirano je 30,66%, tj. izdvojeno je 13.912.508,00 KM (od čega je 8.304.723,00 KM izdvojeno iz općinskog budžeta (56,69%) a 5.607.785,00 KM iz vanjskih izvora finansiranja (40,31%)).

Općina Jajce za finansiranje Revidirane strategije lokalnog razvoja u narednih 5 godina na raspolagju može imati oko 25.300.000 KM, od čega 13.000.000 KM iz budžeta i 12.300.000 KM iz vanjskih izvora. Navedeno je procjena jedinice lokalne samouprave na osnovu dostupnih informacija o trendovima izdvajanja, planiranim budžetima za 2019. godinu i identificiranim izvorima finansiranja u okruženju.

IV Strateško fokusiranje

4.1. SWOT analiza općine Jajce

U skladu sa nalazima revidirane SWOT analize, u glavne snage koje općini Jajce pružaju njene konkurentske prednosti čineći ovo područje atraktivnim mjestom za život, posjećivanje i poslovanje, mogu se ubrojiti: bogato kulturno-historijsko i prirodno naslijeđe, kao potencijal za razvoj turizma, razvijena metaloprerađivačka industrija, velika dijaspora, vodni resurs rijeka Vrbasa, Plive i Ugra, prirodni potencijal za razvoj stočarstva, voćarstva i proizvodnju zdrave hrane te potencijal koji pružaju nova rudna nalazišta (kamen i dr.) i šume (etat oko 60 hiljada m³/god). Općina Jajce treba da iskoristi i da usmjeri svoje kapacitete na ekonomsko efektuiranje pobrojanih snaga.

S druge strane, kao najvažnije slabosti i prepreke ili ograničenja za razvoj općine Jajce kroz revidiranu SWOT analizu, identificirana su negativna demografska stopa i nepovoljna starosna struktura stanovništva, visoka stopa nezaposlenosti, nepodudarnost obrazovne strukture stanovništva i tržišnih i razvojnih potreba privrede, loša putna i komunalna infrastruktura, te loše zbrinjavanje čvrstog otpada, nepostojanje regulacionih planova i urbanističkih projekata, neracionalan broj MZ, mala raspoloživost površina za nove investitore, nedostatak finalne proizvodnje u drvoprerađi i opadanje proizvodnje, zastarjela školska infrastruktura, te potreba za unapređenjem sistema zdravstvene zaštite. .

U pogledu prilika koje općini stoje na raspolaganju mogu se izdvojiti: EU integracije i odgovarajući fondovi, strateški projekti BiH u oblasti turizma i zaštite voda, pozitivni globalni trendovi u turizmu, kao i šanse koje se pružaju kroz različite vidove suradnje sa dijasporom. Ove kao i ostale prilike koje nisu identificirane kroz revidiranu SWOT analizu, a koje se pojave u toku implementacije Strategije razvoja treba nastojati iskoristiti da bi se konkurentske prednosti Jajca realizirale na najbolji mogući način. Najvažnije prijetnje za razvoj općine Jajce, prema SWOT analizi su: politička nestabilnost u BiH, loša teritorijalna i infrastrukturna povezanost grada, ali i pojačane migracije stanovništva. Slično kao i kod slabosti, ove prijetnje treba nastojati eliminirati ili minimizirati njihov uticaj.

Pregled snaga, slabosti, prilika i prijetnji općine Jajce prikazan je u narednom tabelarnom pregledu.

SNAGE	SLABOSTI
<ol style="list-style-type: none"> 1. Kulturno-historijsko i prirodno naslijeđe u službi razvoja turizma 2. Metaloprerađivačka industrija 3. Uspostavljena saradnja sa dijasporom 4. Vodni resurs rijeka Vrbasa, Plive i Ugra 5. Potencijal za razvoj stočarstva, voćarstva i zdrave hrane 6. Potencijal novih rudnih nalazišta (kamen i dr.) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Negativna demografska stopa i nepovoljna starosna struktura 2. Visoka nezaposlenost 3. Obrazovna struktura stanovništva neadekvatna tržišnim i razvojnim potrebama privrede 4. Nedovoljno razvijena putna i komunalna infrastruktura 5. Slaba pokrivenost i loše zbrinjavanje čvrstog otpada 6. Neracionalno veliki broj MZ 7. Slaba raspoloživost površina za građenje u vlasništvu za nove investitore 8. Nedostatak finalne proizvodnje u drvoprerađi 9. Zastarjela školska infrastruktura 10. Usluge zdravstvene zaštite nisu zadovoljavajuće
PRILIKE	PRIJETNJE
<ol style="list-style-type: none"> 1. Fondovi EU i EU integracije 2. Strateški projekti BiH iz oblasti turizma i zaštite voda 3. Pozitivni globalni trendovi u turizmu 4. Mogućnosti različitih vidova suradnje sa dijasporom 5. Potencijali dijaspore za lokalni razvoj 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Politička nestabilnost u BiH 2. Izolacija grada, teritorijalna i infrastrukturna 3. Upravljanje lokalnim resursima najčešće pripada višim nivoima vlasti 4. Nepovjerenje dijaspore u odnosu na ekonomsku i političku situaciju u zemlji 5. Iseljavanje stanovništva u zemlje EU

4.2. Strateško fokusiranje općine Jajce

Izvodom iz izvoda socio-ekonomske i revidirane SWOT analize općine Jajce postavljen je osnov za definiranje strateških pravaca razvoja općine koji su fokusirani na sljedeća tri revidirana strateška fokusa:

- 1. Privredni razvoj zasnovan na industrijskom razvoju i zapošljavanju, korištenju kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa kao turističke vrijednosti, te razvoju poljoprivrede**
- 2. Pобоljšanje kvaliteta društvenih usluga i kulturno-sportskih sadržaja;**
- 3. Smanjenje štetnih uticaja na životnu sredinu i rizika od prirodnih katastrofa kroz sistemsko upravljanje otpadom, vodama, zemljištem i energijom**

Образложение strateških fokusa Općine Jajce

1. 1. Privredni razvoj zasnovan na industrijskom razvoju i zapošljavanju, korištenju kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa kao turističke vrijednosti, te razvoju poljoprivrede

Privredni razvoj od posebnog je značaja za svaku općinu, a u općini Jajce polugu može naći u komercijalizovanju kulturno-istorijskog naslijeđa, prirodnog bogatstva te kroz podsticanje i razvoj poljoprivrede.

Nosilac privrednog razvoja općine Jajce je prerađivačka industrija, najvećim dijelom metaloprerađivačka koja i dalje ostaje pokretačka snaga privrede. Potrebno je preduzeti mnogobrojne inicijative za stvaranje novih radnih mjesta u ovoj oblasti, a posebno je važno unapređenje prostorno-planske dokumentacije i određivanje prostora pogodnih za izgradnju novih privrednih kapaciteta, privlačenje novih investicija, kao i unaprijeđenje odnosa između javne uprave i privatnog sektora

Kulturno-historijsko i prirodno naslijeđe je resurs koji općinu Jajce izdvaja od drugih sredina i čini je jedinstvenom. Jedan od načina boljeg korištenja ovog bogatog naslijeđa je razvoj turizma i usmjeravanje razvojnih aktivnosti u cilju predstavljanja područja kao prepoznatljive turističke destinacije.

Jedan od osnovnih elemenata za razvoj ruralnih područja je razvijena poljoprivredna proizvodnja. Najvažniji problemi u poljoprivrednoj proizvodnji uključuju: ekstenzivno korištenje poljoprivrednog zemljišta, usitnjenost i nepristupačnost zemljišnih posjeda, neizgrađenost i neprilagođenost komunalne i druge infrastrukture potrebne za razvoj poljoprivrede i sela, nestručnost poljoprivrednih proizvođača, neorganizovanost poljoprivrednika u pogledu nastupa na tržištu, itd. Također, postoje određene pozitivne, ali nedovoljne tendencije u razvoju ratarske proizvodnje. Razvoj poljoprivrede je šansa i zbog toga što je organska proizvodnja (zdrava hrana) kompatibilna sa razvojem turizma općine, a time i seoskog turizma kao, njegovog posebnog dijela.

2. Poboljšanje kvaliteta društvenih usluga i kulturno-sportskih sadržaja

Neophodno je realizirati mnogobrojne infrastrukturne projekte radi unaprijeđenja gradske komunalne infrastrukture za čiju realizaciju treba osigurati dodatna financijska sredstva, pored onih iz Općinskog budžeta/proračuna.

Pružanje socijalnih i zdravstvenih usluga nije na zadovoljavajućem nivou zbog nedostatka financijskih sredstava. Posebnu pažnju treba posvetiti potrebama marginaliziranih društvenih grupa i njihovom uključivanju u društvene tokove.

Obrazovni sektor, takođe, zahtijeva unaprijeđenje infrastrukture, kako materijalnog osnova i objekata, tako i samog nastavnog procesa, uključujući i usklađivanje nastavnih planova i programa sa potrebama tržišta rada.

Općinska administracija treba biti inicijator bliske suradnje javnog, privatnog i nevladinog sektora, ali i koordinator velikog broja zajedničkih razvojnih inicijativa. Kako bi se nastavio pozitivan trend u razvoju kulture i sporta, potrebno je razvijati institucionalne kapacitete u ovoj oblasti, te definirati jasne modele financiranja.

3 Smanjenje štetnih uticaja na životnu sredinu kroz sistemsko upravljanje otpadom, vodama, zemljištem i energijom i smanjenje rizika od katastrofa izazvanih djelovanjem voda i erozija tla

U općini Jajce je potrebno uvesti sistem prikupljanja otpada na cijelom području Općine Jajce. Kapaciteti sadašnje deponije su ograničeni a projekat izgradnje regionalnih deponija je prolongiran. U cilju smanjenja količine otpada potrebno je uspostaviti sistem selekcije i sortiranja otpada te kontinuirano raditi na sanaciji postojeće deponije u cilju zaštite zraka, tla i podzemnih voda.

Odvodnja otpadnih voda će biti u velikom dijelu riješena kroz implementaciju projekta WATSAN ali i dalje ostaje potreba za izgradnjom glavnog kanalizacionog kolektora i centralnog prečistača otpadnih voda kao i izgradnja 5 manjih prečistača na području Dnoluke. Posebnu pažnju treba posvetiti zaštiti izvorišta i vodozahvata pitke vode u skladu sa zakonskim regulativama.

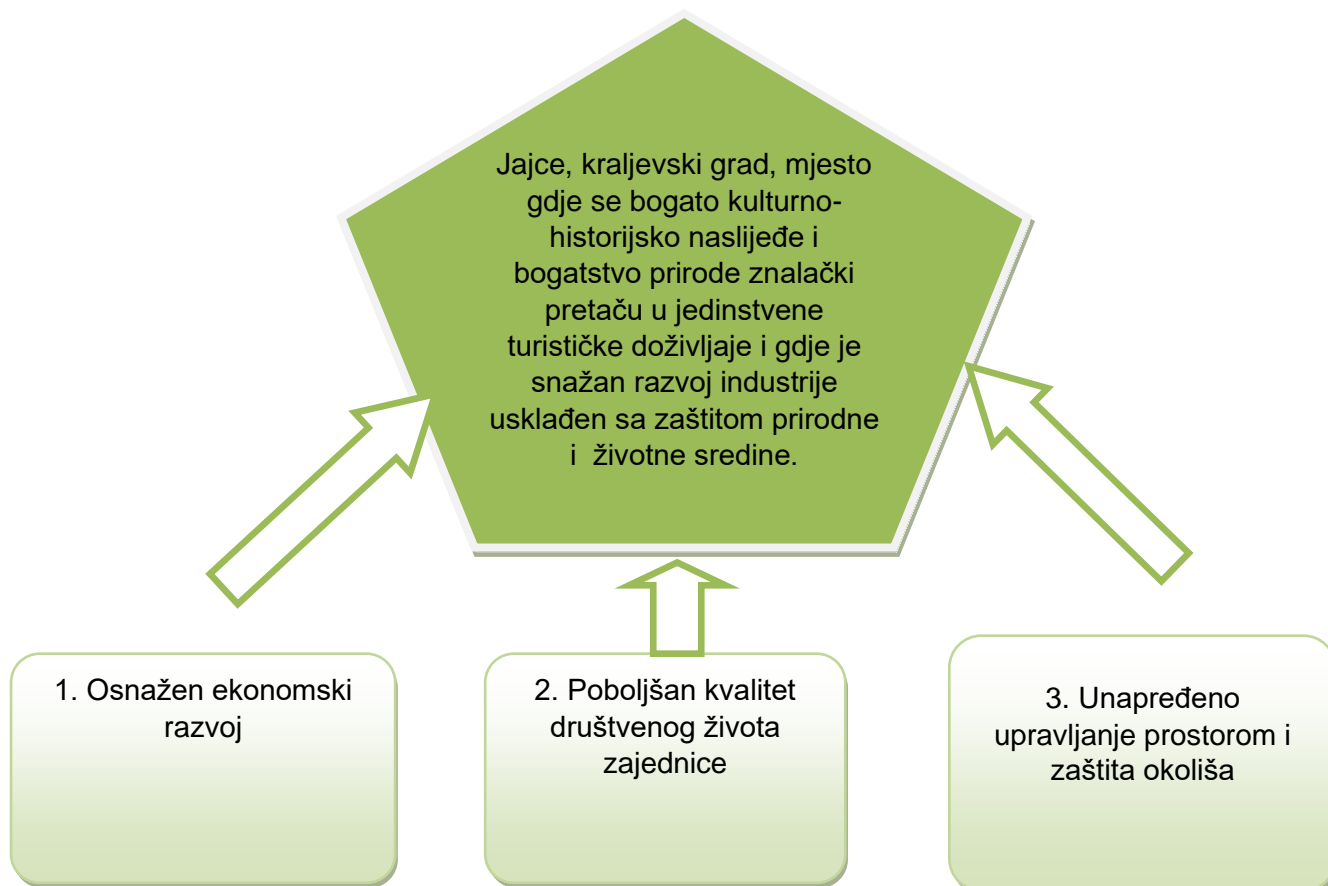
Primjena mjera energetske efikasnosti i korištenje obnovljivih izvora energije omogućilo bi racionalno korištenje energije i smanjenje zagađenje zraka. Takođe postoji potreba za uvođenjem daljinskog sistema grijanja kako bi se smanjilo zagađenje zraka iz individualnih ložišta.

U narednom strateškom periodu neophodno je raditi na unapređenju lokalne zajednice da odgovori na posljedice prirodnih katastrofa posebno poplava i klizišta. Provođenje mjera zaštite od poplava uz i u riječnim koritima, te implementacija mjera sanacije klizišta imperativ su općine u ovom segmentu.

Potrebno je da stroga primjena propisa iz oblasti zaštite okoliša prati dalji industrijski razvoj kako bi se očuvalo prirodno i kulturno-historijsko naslijeđe i uklonile prepreke za razvoj turizma. Također, bitno je osigurati optimalnu eksploataciju resursa u općini Jajce da bi se izvukla maksimalna ekonomska korist za lokalnu zajednicu

V Vizija i strateški ciljevi

Na temelju prethodno definisanih strateških fokusa definirani su glavni pravci razvoja i upravljanja istim u narednom periodu, u vidu tri revidirana strateška cilja koja redom odgovaraju prethodno postavljenim strateškim fokusima:

Vizijom i strateškim ciljevima se oblikuje namjeravana konkurentska pozicija, u kojoj je ugrađeno načelo stvaranja i održavanja konkurentske prednosti, kao i zajednička perspektiva, u kojoj je ugrađeno načelo održivosti.

Strateški ciljevi predstavljaju prvu transformaciju vizije razvoja. S druge strane, strateški ciljevi imaju uporište u definiranim strateškim fokusima kao finalnom rezultatu sprovedene socio-ekonomske i SWOT analize. Tako zasnovanim i definiranim strateškim ciljevima ocrtavaju se glavni pravci i očekivani dometi transformacije općine Jajce kao cjeline.

5.1. Vizija razvoja Jajca

Jajce – kraljevski grad – mjesto gdje se bogato kulturno-historijsko naslijeđe i bogatstvo prirode, znalački pretaču u jedinstvene turističke doživljaje i gdje je snažan razvoj industrije usklađen sa zaštitom prirodne i životne sredine.

Bogato kulturno-historijsko naslijeđe i bogatstvo prirode, na teritoriji opštine znalački se pretaču u jedinstvene turističke doživljaje, dok je u isto vrijeme razvoj industrije usklađen sa zaštitom prirodne i životne sredine. Uz dinamičan ekonomski razvoj, Jajce će biti grad zdravih vrijednosti koji svojim građanima pruža dobre uvjete života i rada i privlači ljude da u njemu ostanu i u njega dolaze.

5.2. Opis strateških ciljeva

Strateški cilj (SC) 1: *Oснаžen ekonomski razvoj*

Visoka stopa nezaposlenosti i negativan trend ekonomskog razvoja zahtijevaju dodatne napore i aktivnosti koje bi dovele do oporavka i bržeg rasta privrede u općini Jajce.

Postojeće kulturno-historijsko i prirodno naslijeđe Jajca (rijeka Pliva sa svojim jezerima i vodopadom, stara gradska jezgra, trideset nacionalnih spomenika) predstavlja izuzetan potencijal kada je u pitanju razvoj turizma. Valorizacija i iskorištavanje ovog potencijala prepoznata je kao značajna mogućnost za ekonomsko osnaživanje općine. Turizam može biti pokretač razvoja drugih, uz turizam blisko vezanih djelatnosti. Kako bi značajne potencijale što bolje iskoristili, potrebno je usmjeriti aktivnosti na kreiranje jedinstvene turističke ponude, obnavljanje turističke infrastrukture, promociju turističkih potencijala, te obrazovanje i edukaciju kadrova za turizam i ugostiteljstvo.

Značajan nosilac privrednog razvoja općine Jajce su preduzeća iz oblasti metaloprerađivačke industrije. Najveći dio zaposlenih u Jajcu radi upravo u ovoj djelatnosti. Većina ovih preduzeća je izvozno orijentirana i plasira svoje proizvode van BiH. Pozitivna iskustva stranih investitora u općini Jajce i pozitivno poslovanje preduzeća predstavljaju dobar pokazatelj mogućnosti i opravdanosti investicija u općinu u ovoj oblasti. Razvoj ove grane privrede potrebno je uskladiti sa evropskim standardima iz oblasti zaštite okoliša. Iz dosadašnjih analiza proizilazi potreba dodatnog unapređenja poslovnog ambijenta na području općine, što podrazumijeva definiranje efikasnijih politika općinske uprave koje bi odgovarale potrebama poduzetnika, unaprjeđenje prostornog planiranja i unapređenje putne i komunalne infrastrukture.

Proizvodnja električne energije je jedna od industrijskih djelatnosti koja zauzima značajno mjesto u razvoju općine. Pretpostavka je da će i u budućnosti ova grana imati značajan uticaj na razvoj lokalne zajednice, ali je važno napomenuti i to da planovi razvoja ove djelatnosti nisu u nadležnosti lokalne zajednice.

Rudna nalazišta i nalazišta građevinskog kamena omogućuju dalji razvoj rudarstva i eksploataciju kamena, uz provođenje mjera zaštite tla i rekultivacije uzurpiranog zemljišta.

Šume su značajan resurs općine Jajce, ali su njihova nekontrolirana sječa i izostanak novog pošumljavanja rezultirali pogoršanjem stanja u ovoj oblasti. Potrebno je unapređenje i implementacija zaštite i iskorištavanja šume. U općini Jajce postoje uvjeti za razvoj drvoprerađivačke industrije posebno u finalizaciji obrade drveta, jer kapaciteti u ovoj oblasti nisu u potpunosti iskorišteni.

Poljoprivreda, također, može imati značajno mjesto u razvoju lokalne zajednice i dodatnom zapošljavanju. Poljoprivredna proizvodnja, pogotovo razvoj stočarstva, voćarstva i proizvodnja ekološke i zdrave hrane, je snažan instrument za razvoj ruralnih dijelova općine.

Za ostvarenje ovog strateškog cilja definirani su slijedeći indikatori:

- Do kraja 2023. godine broj zaposlenih u općini Jajce povećan za 20% u odnosu na 2018. godinu
- Do kraja 2023. godine stopa nezaposlenosti smanjena za 10% u odnosu na 2018. godinu
- Do kraja 2023. godine povećan prihod od industrije za 30% u odnosu na 2018. godinu
- Do kraja 2023. godine povećani prihodi od poljoprivrede za 20% u odnosu na 2018. godinu
- Do kraja 2023. godine ukupne investicije u turizam i turističku infrastrukturu iznose 2.000.000 KM, odnosno dva puta su veći u odnosu na 2018. godinu

Strateški cilj (SC) 2: *Poboljšan kvalitet društvenog života zajednice*

Unapređenje efikasnosti, efektivnosti i odgovornosti lokalne samouprave, te osnaživanje učešća građana u javnim poslovima jedan je od prioriteta Općine Jajce. Evidentna je potreba za ulaganjem dodatnih napora na podizanju svijesti o značaju građanskog učešća i jačanju suradnje sa organizacijama civilnog društva, kako bi se evidentirali interesi, zahtjevi i prijedlozi građana prema javnoj upravi.

Kada je u pitanju općina Jajce, sistem socijalne zaštite organizovan je na nivou entiteta i na nivou kantona te nije u stanju na adekvatan način odgovoriti potrebama stanovništva. Izdvajanja sredstava iz kantonalnog budžeta/proračuna ne mogu zadovoljiti rastuće potrebe za određene vidove socijalne zaštite. Kako bi se unaprijedio kvalitet usluga i briga o korisnicima, potrebno je jačati i proširivati kapacitete postojećih institucija iz oblasti socijalne zaštite na lokalnom nivou (Centar za socijalni rad, pojedine NVO).

Pristup kvalitetnoj zdravstvenoj zaštiti u općini Jajce je u velikoj mjeri otežan nedovoljnim iznosom sredstava koji se izdvajaju za financiranje sektora zdravstva. Nedefinirani sistemi financiranja su razlog neadekvatne zdravstvene zaštite stanovnika općine Jajce. Potrebno je pronaći rješenja kako bi se iz postojećih kapaciteta dobila najveća korist za stanovništvo općine.

U općini Jajce nastava u osnovnim školama je organizovana u skladu sa zakonskom regulativom u pogledu odvijanja nastave po sistemu „dvije škole pod jednim krovom“, što u

velikoj mjeri povećava troškove u organizovanju nastavnog procesa. Nedostatak školskog prostora uvjetuje da se nastava odvija u dvije smjene.

Srednje obrazovanje zahtijeva ulaganje u školsku infrastrukturu i modernizaciju nastavnog procesa. Strukovno obrazovanje karakterizira veoma slaba povezanost s tržištem rada. Da bi se osigurala veza između srednjeg strukovnog obrazovanja i tržišta rada, potrebna je stalna suradnja predstavnika poslodavaca, sindikata i obrazovnih vlasti.

Duga tradicija u organizaciji kulturnih događaja, uspjesi jajačkih sportskih klubova, te postojeći infrastrukturni i kadrovski kapaciteti su dobre pretpostavke da Jajce postane vodeći regionalni kulturno-sportski centar.

Blizu 10.000 pripadnika dijaspora tokom godišnjih odmora posjećuje lokalnu zajednicu. U cilju ostvarivanja sistematičnog pristupa saradnji sa dijasporom i kako bi se mogli u potpunosti iskoristiti potencijali koje pruža dijaspora općine Jajce, od izuzetne važnosti je pokrenuti realizaciju identifikacije i registriranja dijaspora i formalnog prikupljanja podataka te kreiranja stalnog kanala komunikacije sa dijasporom i njenog uključivanje u privredni razvoj lokalne zajednice.

Za ostvarenje ovog strateškog cilja definirani su slijedeći indikatori:

- Do kraja 2023. godine za 90% stanovništva osiguran pristup javnom sistemu vodosnabdijevanja u odnosu na 2018. godinu
- Do kraja 2023. godine za 90% stanovništva osiguran priključak na kanalizacionu mrežu u odnosu na 2018. godinu
- Do kraja 2023. godine za 20% povećan broj liječnika/glavi stanovnika u odnosu na 2018. godinu
- Do kraja 2023. godine budžetska izdvajanja za kulturu i sport povećana za 30% u odnosu na 2018. godinu
- Do kraja 2023. godine povećana financijska ulaganja dijaspora za 20% u odnosu na 2018. godinu
- Do kraja 2023. godine pokrivenost djece predškolskim odgojem iznosi 100% u odnosu na 2018. godinu

Strateški cilj (SC) 3: *Unapređeno upravljanje prostorom i zaštita okoliša.*

Prirodni, kulturno-historijski i opće društveni resursi, uvaženi u prostorno planskoj dokumentaciji, predstavljaju razvojne resurse, ne samo za općinu, nego i za šire regionalno okruženje. Uvažavajući značaj i složenost planskog modeliranja budućeg razvoja, potrebno je da Općina Jajce obezbijedi prostorno-plansku dokumentaciju (regulacione planove, urbanističke projekte), kao polazni osnov za održiv razvoj.

Iako su učinjeni značajni naponi na unapređenju kvaliteta sistema vodosnabdijevanja, i dalje je potrebno kontinuirano raditi na snabdijevanju prostora desne obale Vrbasa vodom i unapređenju sistema gradskog vodovoda. Isto vrijedi i za sistem upravljanja otpadnim vodama i kanalizacijom i upravljanje čvrstim otpadom. Problematika zbrinjavanja tehnoloških

i komunalnih otpadnih voda u Jajcu je vrlo kompleksna, zbog njihove dispozicije putem mješovite kanalizacije i neriješenog adekvatnog prečišćavanja prije njihovog ispuštanja u vodotok, u rijeku Vrbas.

Lokalna prometna infrastruktura Jajca većim dijelom zahtijeva rekonstrukciju, regulisanje saobraćaja u užem urbanom području, kao i rješavanje parking prostora koji je u direktnoj vezi sa tekućim saobraćajem.

Za ostale historijske spomenike, treba posebno izvršiti osvjtljavanje. Gdje je god moguće, elektro-mrežu je potrebno postaviti ispod zemlje, jer bi se na ovaj način dijelom sačuvao historijski i prirodni ambijent.

Sistem gradskog grijanja u Jajcu ne postoji i postoji potreba za njegovom izgradnjom.

Osnovni preduvjet za racionalnu upotrebu prostornih i okolišnih resursa jeste održivo upravljanje prostorom i okolišem, koje se treba bazirati na ekološkim načelima: prevencije (primjena ekoloških kriterija u prostornom planiranju) i integralnog pristupa (interakcija sa širim prostorom i okolinom u cjelini). Ovo treba posebno uvažiti u cilju veće proizvodnje električne energije iz hidro-potencijala, jer prirodni krajolik treba maksimalno zaštititi i proizvoditi električnu energiju gdje je to moguće, bez pomjeranja ljudi i uništavanja prirode. Također, treba stimulirati proizvodnju energije iz obnovljivih prirodnih izvora uz uštedu u potrošnji i korištenju iste kroz implementiranje programa energetske efikasnosti

Za ostvarenje ovog strateškog cilja definirani su slijedeći indikatori:

- Do kraja 2023. godine broj oboljelih od zaraznih bolesti manji za 20% u odnosu na period prije implementacije revidirane strategije
- Do kraja 2023. godine prostor cijele općine pokriven odvozom komunalnog otpada koji se adekvatno zbrinjava od strane JKP-a
- Do kraja 2023. godine omogućena ušteda u budžetu za finansiranje razvojnih projekata na području općine u visini od 40% sredstava koja su 2018. godine korištena za javnu rasvjetu
- U periodu 2019-2024. vrijednosti materijalnih šteta u privredi, infrastrukturi, javnim i privatnim objektima od prirodnih i drugih nepogoda (poplave, požari, klizišta) smanjeni za 20% (godišnji prosjek) u odnosu na prosjek štete u periodu 2013-2017. godine.

VI Sektorski razvojni planovi

6.1. Usklađenost, komplementarnost i međusobni uticaj sektorskih planova

Prilikom revizije sektorskih razvojnih planova zadržana je komplementarnost svakog od planova te se vodilo računa da implementacija jednog plana nema negativan utjecaj na implementaciju ostala dva sektorska plana.

Elementi sektorskog plana ekonomskog razvoja usklađeni su sa principima očuvanja životne sredine, a svakako će imati uticaj i na društveni razvoj. Jačanjem poduzetničke i turističke infrastrukture istovremeno se unapređuje i društvena infrastruktura lokalne zajednice, a prilagođavanjem znanja i vještina potrebama tržišta rada, ostvaruju se nove mogućnosti za mlade, čime se direktno utiče na poboljšanje kvalitete njihovog života.

Jačanjem kapaciteta lokalnih poljoprivrednih proizvođača očekuje se podizanje životnog standarda značajnog dijela ruralnog stanovništva, što će imati pozitivan efekt i na društveni razvoj općine.

Strateške intervencije definirane u sektoru društvenog razvoja se prvenstveno odnose na uravnotežen razvoj društvene infrastrukture i sadržaja društvenih aktivnosti. Velika pažnja posvećena je obnovi i izgradnji infrastrukture u oblasti vodosnabdijevanja, putne infrastrukture, obrazovanja, kulturnih i sportskih kapaciteta i na taj način se povećava privredna atraktivnost općine. Osim na ekonomski razvoj izgradnja društvene infrastrukture i uključivanje stanovništva u društvene tokove imat će značajan uticaj na zaštitu i jačanje svijesti o okolišu.

Sektor zaštite životne sredine predviđa strateške intervencije čija realizacija ima pozitivan utjecaj na kvalitet života svih građana, posebno stanje komunalne infrastrukture (kanalizaciona mreža, deponije). Osnovni projekti u sektoru zaštite životne sredine jesu zaštita izvorišta pitke vode, izgradnja kanalizacionog sistema sa prečistačima, unapređenje infrastrukture za selektivno prikupljanje otpada, te unapređenje energetske efikasnosti. Izgradnja komunalne infrastrukture značajno će doprinijeti unaprjeđenju i poboljšanju uvjeta boravka u datim objektima, što će direktno utjecati na poboljšanje kvaliteta društvenog života građana.

6.2. Plan lokalnog ekonomskog razvoja

Revizija Sektorskog plana lokalnog ekonomskog razvoja općine Jajce urađena je na temelju zaključaka i preporuka nezavisne srednjoročne evaluacije Strategije razvoja Općine, revizije socio-ekonomske analize, vizije razvoja i strateških ciljeva kao i revizije snaga, slabosti, prilika i prijetnji u sektoru ekonomije.

Razvojni tim općine definisao je sljedeće revidirane fokuse ekonomskog razvoja:

- Kulturno-historijsko i prirodno naslijeđe uključeno u turističku ponudu kako bi povećali prihode od turizma i privukli veći broj turista
- Podrška metaloprerađivačkoj industriji, razvoju poduzetništva i zapošljavanju
- Sistemski organizovana poljoprivredna proizvodnja u cilju povećanja prinosa i podsticanja višeg stepena finalizacije proizvoda u poljoprivredi

6.2.1. Pregled sektorskih ciljeva sa očekivanim ishodima i indikatorima

Uzimajući u obzir preporuke srednjoročne evaluacije Strategije razvoja općine Jajce, revidirane strateške ciljeve i revidirane fokuse ekonomskog razvoja, Općinski razvojni tim je izvršio reviziju sektorskih ciljeva i definisao sljedeće ciljeve ekonomskog razvoja:

Sektorski cilj	Očekivani ishod	Indikator
1.1. Razvijena turistička ponuda prepoznatljiva na stranom i domaćem tržištu	<p>⇒ Povećan broj posjeta turista za 20% do 2023. u odnosu na 2018. godinu</p> <p>⇒ Prihodi u turizmu povećani za 50% do 2023. godine u odnosu na 2018. godinu</p> <p>⇒ Do 2023. godine prihod od prodanih ulaznica na spomeniku veći za 20% u odnosu na 2018. godinu</p>	<p>Broj posjeta turista, broj prodanih ulaznica</p> <p>Prihod od turizma u KM</p> <p>Prihod od prodanih ulaznica</p>
1.2. Stvoren povoljan ambijent za poslovanje fizičkih i pravnih lica	<p>⇒ Do kraja 2023. godine povećan prihod u proizvodnji za 20% u odnosu na 2018. godinu.</p> <p>⇒ Do kraja 2023. godine povećan broj privrednih subjekata za 20%, u odnosu na 2018. godinu.</p> <p>⇒ Do kraja 2023. godine povećan broj uposlenih u turizmu i metalnoj industriji za 30%, u odnosu na period</p>	<p>Prihod u proizvodnji</p> <p>Broj privrednih subjekata</p> <p>Broj uposlenih u turizmu i metalnoj industriji</p>

	<p>do 2018. godine</p> <p>⇒ Do kraja 2023. godine povećan broj zaposlenih za 20% u odnosu na 2018. godinu</p> <p>⇒ Do kraja 2023. godine povećan broj upita investitora zainteresovanih za ulaganje na teritoriji opštine za 20% u odnosu na 2018. godinu</p>	<p>Broj zaposlenih</p> <p>Broj upita investitora</p>
<p>1.3. Osigurana sistematična podrška za organizovaniju i profitabilniju poljoprivrednu proizvodnju</p>	<p>⇒ Do kraja 2023. godine vrijednost prodaje poljoprivrednih proizvoda otkupljivačima povećana na 3.000.000 KM godišnje u odnosu na 2018. godinu</p> <p>⇒ Do kraja 2023. godine broj finansijski održivih poljoprivrednih obrta veći za najmanje 30 u odnosu na 2018. godinu</p>	<p>Vrijednost otkupljenih poljoprivrednih proizvoda</p> <p>Broj poljoprivrednih obrta koji su finansijski održivi</p>

6.2.2. Usklađenost sa strateškim dokumentima viših nivoa

Revidirani sektorski ciljevi u oblasti ekonomskog razvoja usklađeni su sa važećim strateškim dokumentima, pravcima razvoja i planovima viših nivoa, i to:

- **Strategija razvoja Srednjobosanskog kantona za period 2016-2020**, u odnosu na Strateški cilj 1./ „Ojačati privredni sektor održivim korištenjem raspoloživih potencijala, prirodnih resursa, naslijeđa i tradicije“; P.C.1. Unaprijediti korištenje raspoloživih prirodnih potencijala za razvoj poljoprivrede, šumarstva i prehrambene industrije; P.C.3. Jačati gospodarstvo uz poticanje izvoznih aktivnosti; P.C.4. Poboljšati razvoj održivog turizma; P.C.5. Kreirati povoljno poslovno okruženje
- **Strategija razvoja Federacije BiH 2010-2020.g.**, gdje se veze očituju u odnosu na Strateške ciljeve 2./Konkurentnost, 4./Zapošljavanje-Razvoj malih i srednjih preduzeća i otvaranje novih radnih mjesta, te 5./Održivi rast i razvoj;
- **Strategija zapošljavanja FBiH**, u vezi sa Strateškim ciljevima 1./Stimulirati rast, zapošljavanje i poboljšanje kvaliteta radnih mjesta i 5./Jačanje socijalne i teritorijalne kohezije kroz razvoj poduzetništva;
- **Strateškim planom ruralnog razvoja BiH 2018-2021.g.** u vezi sa Strateškim ciljevima 2./Jačanje konkurentnosti poljoprivrede, šumarstva i ruralnih područja kroz povećanje nivoa investicija i unaprijeđenje prijenosa znanja i promoviranje inovacija; 3./ Unaprijeđenje tržišnosti poljoprivredno-prehrambenih proizvoda kroz povećanje dodane vrijednosti, poboljšanje standarda kvaliteta i sigurnosti, i jačanje veza unutar

lanaca vrijednosti; 5./ Poboljšanje kvaliteta života u ruralnim područjima kroz ostvarivanje novih izvora prihoda i unaprjeđenje fizičke infrastrukture, društvene uključenosti i dostupnosti javnih usluga

- U odnosu na EU strateška opredjeljenja predstavljena u **Europskoj strategiji rasta i razvoja 2020.g.**, u vezi sa strateškim pravcem 2./Održiva, efikasna i kompetitivna ekonomija,
- U odnosu na **Evropsku strategiju zapošljavanja**, u vezi sa Smjernicama br. 1./Provođenje politika zapošljavanja kojima je cilj ostvarivanje pune zaposlenosti i br. 4./Bolji odgovor na potrebe tržišta rada.

6.2.3. Inicijative međuopćinske saradnje

Najznačajnije oblasti i inicijative koje predstavljaju potencijal za međuopćinsku saradnju u domenu ekonomskog razvoja su projekti na integraciji kulturno-historijskog naslijeđa u turizmu i na stvaranju historijskih gradova: općine Travnik, Jajce Donji Vakuf i Vitez.

6.2.4. Programi, projekti i mjere

Za realizaciju revidiranog plana ekonomskog razvoja općine Jajce definisano je 14 projekata i mjera grupisanih u 5 programa:

PROGRAM	MJERA/PROJEKAT
1.1.1. Program uređenja kulturno-historijskih dobara	1.1.1.1. Obnova / restauracija i unaprijeđenije sadržaja u Tvrdavi
	1.1.1.2. Uređenje nacionalnog spomenika „Katakombe“
	1.1.1.3. Registar kulturno-historijskih i prirodnih dobara Općine Jajce
1.1.2. Program uređenja prirodnih dobara i turističkih sadržaja	1.1.2.1. Uređenje lijeve obale Malog plivskog jezera
	1.1.2.2. Obnova i unaprijeđenije sadržaja u parku Varošnice (Vrbaski park) i na Vodopadu rijeke Plive
	1.1.2.3. Održavanje kulturno-turističkih i sportsko-turističkih manifestacija
	1.1.2.4. Registracija Franjevačkog muzeja Jajce
1.2.1. Program razvoja saradnje sa dijasporom	1.2.1.1. Biznis forum jajajčke dijaspore „ZA JAKU I SNAŽNU EKONOMIJU JAJCA“
	1.2.1.2. Izrada platforme „Poveži se i investiraj“

1.2.2. Program podrške privredi	1.2.2.1. Izgradnja servisa za rast i razvoj lokalne privrede
	1.2.2.2. Urbanistički plan Općinskog centra Jajce
1.3.1. Program razvoja poljoprivrede	1.3.1.1. Direktna podrška razvoju poljoprivredne proizvodnje
	1.3.1.2. Identifikacija i uređenje „poljskog“ puta kroz poljoprivredne površine naselja Lupnica – Podlipci – Kruščica - Lendići
	1.3.1.3. Uspostava javne savjetodavne službe u poljoprivredi

Ukupna očekivana ulaganja za realizaciju revidiranog sektorskog plana ekonomskog razvoja su 3.516.000,00 KM.

6.3. Plan društvenog razvoja

Revizija Sektorskog plana lokalnog društvenog razvoja općine Jajce urađena je na temelju zaključaka i preporuka nezavisne srednjoročne evaluacije Strategije razvoja Općine, revizije socio-ekonomske analize, vizije razvoja i strateških ciljeva, kao i revizije snaga, slabosti, prilika i prijetnji u sektoru društvenog razvoja.

Revidirani fokusi društvenog razvoja općine Jajce za naredni period su:

- Poboľšati kvalitet života stanovnika u lokalnoj zajednici izgradnjom lokalnih puteva, vodovodnih sistema i javnih objekata
- Uspostavljeni adekvatni prostorni i infrastrukturni kapaciteti predškolskog obrazovanja, osnovnih i srednjih škola i usklađen sistem školovanja i neformalnog obrazovanja sa potrebama tržišta rada do 2023. godine
- Jačanje institucija koje provode zdravstvenu i socijalnu politiku u cilju unapređenja kvaliteta usluga u zdravstvu i socijalne sigurnosti građana
- Jačanje kapaciteta sportskih i nevladinih organizacija i ustanova kultur

6.3.1. Pregled sektorskih ciljeva sa očekivanim ishodima i indikatorima

Sektorski cilj	Očekivani ishod	Indikator
2.1. Poboľšane komunalne usluge na teritoriji opštine	<p>⇒ Do kraja 2023. godine izdvajanja iz općinskog budžeta za održavanje puteva i ulica na teritoriji općine manje za 20% u odnosu na 2018. godinu.</p> <p>⇒ Do 2023. godine smanjeno putovanje stanovnika između naselja lijeve i desne obale rijeke Vrbasa za 90 minuta u odnosu na 2018. godinu</p> <p>⇒ Do kraja 2023. godine obezbijeđena redovno kontrolisana, bakteriološki i hemijski ispravna voda za piće za 40% domaćinstava i drugih korisnika</p>	<p>Izdvajanja iz budžeta za održavanje ulica i puteva</p> <p>Vrijeme potrebno za putovanje između naselja na lijevoj i desnoj obali Vrbasa</p> <p>Rezultati analize nadležnih laboratorija</p>
2.2. Poboľšani uslovi za odvijanje odgojnog i nastavnog procesa	<p>⇒ Do 2023. godine povećan broj djece koja su završila obavezno predškolsko obrazovanje za 70% u odnosu na 2018. godinu</p> <p>⇒ Do 2023. godine povećan broj romske djece koja su završila</p>	<p>Broj djece predškolskog uzrasta koja su završila predškolsko obrazovanje na teritoriji općine</p> <p>Broj romske djece koja su završila osnovnu školu</p>

	<p>obavezno osnovno obrazovanje za 70% u odnosu na 2018. godinu</p> <p>⇒ Do kraja 2023. godine broj djece koja se aktivno bave sportom povećan za 30% u odnosu na 2018. godinu</p> <p>⇒ Do kraja 2023. godine broj posjetitelja Ski centra povećan za 30%</p>	<p>Broj djece koja se aktivno bave sportom</p> <p>Broj posjetitelja Ski centra</p>
2.3. Proširen kapacitet zdravstvene i socijalne zaštite	<p>⇒ Smanjiti će se broj porodica koje žive na granici siromaštva na teritoriji općine za 30 % u odnosu na 2018. godinu</p> <p>⇒ Ostvaren veći napredak razvoja motorike i drugih poremećaja s kojima se susreću djeca Udruženja za 50% u odnosu period rada sa djecom do 2018. godine</p> <p>⇒ Vrijeme potrebno za uspostavljanje dijagnoza pacijentima kraće za 50% do kraja 2023. godine u odnosu na 2018. godinu, a troškovi liječenja pacijentima bi bili smanjeni za 30%</p> <p>⇒ Do kraja 2023. godine, vrijeme potrebno za razmjenu informacija među sličnim ustanovama kraće za 50% u odnosu na 2018. godinu</p>	<p>Broj porodica koje žive na granici siromaštva prema evidenciji CZR</p> <p>Ostvaren napredak razvoja motorike djece Udruženja</p> <p>Potrebno vrijeme za uspostavljanje dijagnoze pacijentima</p> <p>Troškovi liječenja pacijenata</p> <p>Potrebno vrijeme za razmjenu informacija među zdravstvenim ustanovama</p>
2.4. Poboljšana uključenost građana u kulturni i sportski život lokalne zajednice	<p>⇒ Povećan broj posjeta na kulturnim manifestacijama za 70% do 2023. godine u odnosu na 2018. godine</p> <p>⇒ Povećan broj posjeta na sportskim manifestacijama za 30%</p> <p>⇒ Povećan broj članova sportskih klubova za 20%</p>	<p>Broj posjetilaca kulturnih manifestacija</p> <p>Broj posjetitelja na sportskim manifestacijama</p> <p>Broj članova sportskih klubova</p>

6.3.2. Usklađenost sa strateškim dokumentima viših nivoa

Revidirani sektorski ciljevi u oblasti društvenog razvoja usklađeni su sa važećim strateškim dokumentima, pravcima razvoja i planovima viših nivoa, i to:

- **Strategija razvoja Srednjobosanskog kantona 2016.-2020**, direktno doprinosi Strateškom cilju 2./S.C.2. *Unaprijediti kvalitetu življenja i održivog društvenog okruženja* i P.C.1. Poboljšati kvalitetu postojećih zdravstvenih usluga, P.C.2. Ojačati kapacitete, unaprijediti kvalitetu socijalnih usluga i poboljšati status korisnika usluga, P.C.3. Poboljšati kvalitetu obrazovanja i P.C.5. Unaprijediti oblast kulture i sporta; Strateškom cilje 3./S.C.3. *Poboljšati infrastrukturu, komunalne usluge i stanje okoliša*; P.C.2. Unapređenje i razvoj infrastructure
- **Strategija razvoja Federacije Bosne i Hercegovine za period od 2010.-2020. godine**. U strategiji se navodi da je prioritet u oblasti transporta i komunikacija rekonstrukcija i modernizacija postojeće infrastructure (ceste, željeznička mreža, riječne luke, aerodromi). Istovremeno, data strategija ukazuje i na potrebu povećanja obuhvata javnim vodovodima.
- **Strategija socijalnog uključivanja BiH**, u svim njenim prioritetima, a naročito u okviru Podcilja 3/*Poboljšati obrazovanje*;
- **Strategija razvoja FBiH 2010-2020.godine**, u odnosu na Okvirni prioritetni *strateški cilj 6/ Obuhvat sve djece u predškolski, osnovni i srednjoškolski odgoj i obrazovanje; Transfer znanja, nastavnih planova i programa obrazovanja uskladiti sa standardima EU; Inkluzija maloljetnika i punoljetnika u sistem obrazovanja i tržište rada; Jačanje nadzora nad porodicama s djecom koja su u stanju socijalne potrebe*;
- **Strategijom u oblasti migracije i azila BiH 2016.–2020. godine**, *Cilj 6./Jačati institucionalne kapacitete u BiH s ciljem povezivanja migracija i razvoja*. U Akcionom planu za primjenu strategije, predviđen je čitav niz mjera za uključivanje bh. dijaspore u društveni i ekonomski život zemlje, a posebno: javne kampanje na jačanju svijesti o važnosti emigracija za razvoj u privatnom, akademskom i nevladinom sektoru, kao i medijima, koje mogu biti relevantne i za lokalni nivo.
- **Prostorni plan FBiH**, vezano za Opći cilj 3./ *Prostorno planskim rješenjima obezbijediti održivi razvoj prema stvarnim prostornim i ekonomskim mogućnostima, bez ograničenja koja proizlaze iz administrativnog ustrojstva entiteta FBiH*;

6.3.3. Inicijative međuopćinske saradnje

Najznačajnije oblasti i inicijative koje predstavljaju potencijal za međuopćinsku saradnju u domenu društvenog razvoja je izgradnja biciklističke staze dolinom rijeke Plive (Jajce, Jezero, Šipovo).

6.3.4. Programi, projekti i mjere

Za realizaciju revidiranog plana društvenog razvoja općine Jajce definisano je 17 projekat grupisan u 8 programa:

PROGRAM	MJERA/PROJEKAT
2.1.1. Programa unapređenja saobraćajne infrastrukture	2.1.1.1. Rekonstrukcija gradskih ulica
	2.1.1.2. Asfaltiranje puteva na teritoriji općine
	2.1.1.3. Izgradnja mostova na području općine Jajce
2.1.2 Programa unapređenja vodovodne infrastrukture	2.1.2.1. Izgradnja sistema za vodosnabdjevanje za naselja na desnoj obali rijeke Vrbas sa izvorišta Resnik
	2.1.2.2. Izgradnja i sanacija vodovoda u mjesnim zajednicama Barevo, Cvitović i Mile
2.2.1. Program obrazovanja	2.2.1.1. Rekonstrukcija zgrade vrtića „Naša radost“ i stavljanje iste u funkciju
	2.2.1.2. Inkluzija romske djece u obrazovni sistem
2.2.2. Program odgoja	2.2.2.1. Izgradnja školskih sportskih sala za tjelesni odgoj
	2.2.2.2. Boravak na planini za djecu osnovnih i srednjih škola
2.3.1. Program razvoja socijalne zaštite	2.3.1.1. Stambeno zbrinjavanje socijalno ugroženih kategorija
	2.3.1.2. Liječenje neurofeedback terapijom djece i mladih sa poteškoćama u razvoju okupljenih u udruženje „Vodopad ljubavi“
2.3.2 Program razvoja zdravstvene zaštite	2.3.2.1. Unaprjeđenje i razvoj dijagnostičkih postupaka u primarnoj zdravstvenoj zaštiti na području Općine Jajce
	2.3.2.2. Informatičko uvezivanje JZU Doma zdravlja Jajce u informatičku mrežu na području Srednjobosanskog kantona
2.4.1 Program razvoja kulture	2.4.1.1. Tehničko opremanje zgrade JU „Dom kulture Jajce“ Jajce
	2.4.1.2. Obnova rodne kuće Nikole Šopa
2.4.2 Program razvoja sporta	2.4.2.1. Rekonstrukcija stadiona „Mračaj“ i stadiona FK „Dnoluka“ Kruščica
	2.4.2.2. Direktna podrška sportskim klubovima i udruženjima

Ukupna očekivana ulaganja za realizaciju revidiranog sektorskog plana društvenog razvoja su 16.445.300,00KM.

6.4. Plan zaštite životne sredine

Revizija Sektorskog plana zaštite okoliša općine Jajce urađena je na temelju zaključaka i preporuka nezavisne srednjoročne evaluacije Strategije razvoja Općine, revizije socio-ekonomske analize, vizije razvoja i strateških ciljeva kao i revizije snaga, slabosti, prilika i prijetnji u sektoru zaštite okoliša.

Revidirani fokusi razvoja sektora zaštite okoliša općine Jajce za naredni period su:

- poboljšati kvalitet zraka uvažavajući činjenice da za izgradnju toplane u periodu važenja Strategije nema dovoljno sredstava, niti su realni izgledi za zabranu registracije ekološki neprihvatljivih vozila i povećati ulaganja u EE javnih objekata
- Zaštititi, tretirati i očistiti vodozahvate i vodna korita u cilju poboljšanja kvaliteta vode i zaštite stanovništva od rizika od katastrofa izazvanih djelovanjem voda i erozije tla
- Efikasno upravljanje otpadom u skladu sa usvojenim Planom upravljanja otpadom.

6.4.1. Pregled sektorskih ciljeva sa očekivanim ishodima i indikatorima

Sektorski cilj	Očekivani ishod	Indikator
3.1. Efikasno upravljanje energijom na teritoriji općine	⇒ Smanjeni troškovi potrošnje električne energije za javnu rasvjetu za 50% do 2023. godine u odnosu na 2018. godinu	Visina troškova električne energije za javnu rasvjetu
	⇒ Smanjeni budžetski izdaci za održavanje rasvjete za 30% do kraja 2023. godine u odnosu na 2018. godinu	Visina budžetskih izdataka za održavanje rasvjete
	⇒ Ušteda budžetskih sredstava izdvojenih u ove namjene u visini od 20% do kraja 2023. godine u odnosu na 2018. godinu	Visina budžetskih sredstava za zagrijavanje objekata
	⇒ Do 2023. godine smanjeni računi za energente za zagrijavanje objekata javnih institucija za 20% u odnosu na 2018. godinu	Visina računa za energente za zagrijavanje
3.2. Poboljšano upravljanje otpadnim vodama i vodotokovima	⇒ Do kraja 2021. godine broj domaćinstava ugroženih od klizišta smanjen za 300 u odnosu na 2018. godinu	Broj domaćinstava koji su ugroženi od klizišta

	<p>⇒ Uspostavljen monitoring i način održivog upravljanja prirodno-vrijednih hidroloških objekata do 2023. godine</p> <p>⇒ Smanjeno zagađenje riječnog korita i recipijenta za 30% do kraja 2023. godine u odnosu na 2018. godinu</p>	<p>Broj usvojenih mjera</p> <p>Količina tretiranih voda</p>
3.3. Obezbeđeno sistemsko prikupljanje čvrstog otpada na teritoriji općine	<p>⇒ Voda sa izvorišta Resnik i Mrtvalj bez primjesa opasnih materija do kraja 2023. godine</p> <p>⇒ Do kraja 2023. godine povećani prihodi JKP za 20% u odnosu na 2018. godinu</p> <p>⇒ Do kraja 2023. godine povećane količine prikupljenog čvrstog otpada za 5t u odnosu na 2018. godinu</p>	<p>Rezultati laboratorijske analize</p> <p>Prihodi JKP</p> <p>Količina prikupljenog čvrstog otpada</p>

6.4.2. Usklađenost sa strateškim dokumentima viših nivoa

Revidirani sektorski ciljevi u oblasti zaštite okoliša usklađeni su sa važećim strateškim dokumentima, pravcima razvoja i planovima viših nivoa, i to:

- **Strategija razvoja Srednjobosanskog kantona 2016.-2020.g.**, u odnosu na Strateški cilj 3./ *Poboljšati infrastrukturu, komunalne usluge i stanje okoliša* P.C.1. Uspostava sistema za integrirano upravljanje okolišem P.C.2. Unapređenje i razvoj infrastrukture P.C.3. Uspostava integriranog sistema upravljanja otpadom P.C.4. Zaštita i sanacija okolišnih komponenti P.C.5. Zaštita i unapređenje korištenja prirodnih resursa i obnovljivih izvora energije.
- **Strategija razvoja FBiH 2010-2020.g.**, vezano za Strateški cilj 4./ *Održivi rast i razvoj-Ekologija i razvoj energetske potencijala*;
- **Strategija upravljanja vodama FBiH 2010-2022.g.**, koja u svim svojim aspektima definiira razvoj komunalne infrastrukture, prvenstveno u odnosu na *Strateški cilj 8./Postizanje i održavanje dobrog stanja površinskih i podzemnih voda radi zaštite akvatične flore i faune i potreba korisnika voda*;
- **Strategija zaštite okoliša FBiH 2008-2018.g.**, a prvenstveno u odnosu na Strateške ciljeve 4.2/*Održiva upotreba prirodnih resursa*, 4.4/*Smanjenje pritiska na biološku i geološku raznolikost FBiH*, 5.1/*Stvoriti osnovu za skladan i prostorno uravnotežen ekonomski razvoj*, 5.2/*Minimiziranje/otklanjanje rizika po ljudsko zdravlje, biodiverzitet, prirodno i graditeljsko naslijeđe*, te 6.3/*Unaprjeđenje korištenja energije*;

- **Okvirna energetska strategija Federacije Bosne i Hercegovine do 2035**, a prvenstveno u odnosu na Strateške smjernice za energetska efikasnost i prioritet “Unapređenje energetske efikasnosti u segmentu zgradarstva kao krajnjem potrošaču”
- U odnosu na programske intervencije koje se odnose na *primjenu principa energetske efikasnosti i očuvanje prirodnih resursa* Plan zaštite okoliša se dijelom vezuje za **NEAP BiH (Ekološki Akcijski plan BiH)**, kao i na postojeće međudržavne obaveze preuzete prvenstveno potpisivanjem **Ugovora o uspostavi energetske zajednice**.
- **Platforma za smanjenje rizika od katastrofa BiH**, posebice u odnosu na Viziju platforme, stav (2)/ *Jačanje upravljanja rizicima od katastrofa* i stav (3)/ *Ulaganje u smanjenje rizika od katastrofa radi povećanja otpornosti*;

6.4.3. Inicijative međuopćinske saradnje

Najznačajnija inicijativa koja predstavlja potencijal za međuopćinsku saradnju u domenu zaštite okoliša su:

- Projekt Promocija i očuvanje rijeke Plive (Jajce, Jezero i Šipovo) i
- Integracija klimatskih promjena u smanjenje rizika od poplava u slivu Vrbasa (14 općina).

6.4.4. Programi, projekti i mjere

Za realizaciju revidiranog plana zaštite okoliša općine Jajce definirano je 11 projekata grupiranih u 4 programa:

PROGRAM	MJERA/PROJEKAT
3.1.1. Program energetske efikasnosti	3.1.1.1. Zamjena postojeće javne rasvjete LED rasvjetom
	3.1.1.2. Postavljanje rasvjete u mjesnim zajednicama
	3.1.1.3. Energetsko utopljanje zgrada
	3.1.1.4. Provođenje energetskog pregleda za objekte javnih institucija
3.2.1. Program smanjenje štete od elementarnih nepogoda	3.2.1.1. Saniranje klizišta Barevo – Brđani
	3.2.1.2. Provedba agro šumarskih i nestrukturnih mjera u slivnom području vodotoka Rike Dnolučke
	3.2.2.3. Zaštita izvorišta i vodozahvata

3.2.2. Program izgradnje kanalizacionog sistema	3.2.2.1. Izgradnja kanalizacionog sistema i šest postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda na području Dnoluke
	3.2.2.2. Izgradnja kanalizacionih sistema u naseljima na teritoriji općine
3.3.1. Program zbrinjavanja čvrstog otpada	3.3.1.1. Sanacija divlje deponije „Podmilačje„
	3.3.1.2. Nabavka specijaliziranog vozila za transport komunalnog otpada

Ukupna očekivana ulaganja za realizaciju revidiranog sektorskog plana zaštite okoliša su 12.666.766,00 KM

VII Operativni plan

7.1. Plan implementacije za period 2019-2021. godine

Veza sa strat. i sekt. ciljem/ciljevima	Projekt / mjera (vrijeme trajanja)	Ukupni ishodi	Ukupni orijent. izdaci (do završetka projekta)	Ukupni predviđeni izdaci (za III godine)	Finansiranje iz budžeta JLS				Finansiranje iz ostalih izvora				Nosioci implementacije	Veza sa budžetom i/ili oznaka eksternog izvora finansiranja	Opštinsko odjeljenje/sluzba odgovorno za praćenje
					Pregled po godinama				Pregled ostalih izvora po godinama						
					god. I	god. II	god. III	ukupno (I+II+III)	god. I	god. II	god. III	ukupno (I+II+III)			
1	2	3	4	5=9+21	6	7	8	9=6+7+8	18=Zbir 10-17	19	20	21=18+19+20	22	23	24
SC1/SEC1.1	1.1. Obnova / restauracija i unaprijeđenje sadržaja u Tvrđavi (2019-2023)	Povećan broj posjeta turista za 20% do 2023. u odnosu na 2018. godinu Prihodi u turizmu povećani za 50% do 2023. godine u odnosu na 2018. godinu	100.000	80.000	10.000	10.000	10.000	30.000	30.000	10.000	10.000	50.000	JU „Agencija“	615116 Federalno ministarstvo okoliša i turizma i JU "Agencija"	Odjeljenje za upravljanje lokalnim razvojem
SC1/SEC1.1.	1.2. Uređenje nacionalnog spomenika „Katakombe“ (2020)	Do 2023. godine prihod od prodanih ulaznica na spomeniku veći za 20% u odnosu na 2018. godinu	30.000	30.000	0	10.000	0	10.000	0	20.000	0	20.000	JU „Agencija“	615116	Služba privrede/gospodarstva

SC1/SEC1.1.	1.3. Registar kulturno-historijskih i prirodnih dobara Općine Jajce (2019-2020)	Povećan broj posjeta turista za 20% do 2023. u odnosu na 2018. godinu	30.000	30.000	0	10.000	5.000	15.000	10.000	5.000	0	15.000	Odjeljenje za upravljanje lokalnim razvojem Društvo za zaštitu kulturno-povijesnih i prirodnih vrijednosti Jajca	614100 Federalno i kantonalno ministarstvo kulture i sporta	Odjeljenje za upravljanje lokalnim razvojem
SC1/SEC1.1	2.1. Uređenje lijeve obale Malog plivskog jezera (2019)	Povećan broj posjeta turista za 20% do 2023. u odnosu na 2018. godinu Prihodi u turizmu povećani za 50% do 2023. godine u odnosu na 2018. godinu	200.000	200.000	0	0	0	0	200.000	0	0	200.000	Odjeljenje za upravljanje lokalnim razvojem Agencija za vode	Agencija za vodno područje rijeke Save	Odjeljenje za upravljanje lokalnim razvojem
SC1/SEC1.1.	2.2. Obnova i unaprijeđenje sadržaja u parku Varošnice (Vrbaski park) i na Vodopadu rijeke Plive (2019-2023)	Do 2023. godine prihod od prodanih ulaznica na spomeniku veći za 20% u odnosu na 2018. godinu	245.000	305.000	85.000	30.000	30.000	145.000	100.000	30.000	30.000	160.000	JU „Agencija“	821222; 614100 Federalno i Kantonalno ministarstvo prostornog uređenja	Služba privrede/gospodarstva
SC1/SEC1.1.	2.3. Održavanje kulturno-turističkih i sportsko-turističkih manifestacija (2019-2023)	Povećan broj posjeta turista za 20% do 2023. u odnosu na 2018. godinu	275.000	175.000	50.000	50.000	50.000	150.000	10.000	15.000	0	25.000	JU „Agencija“	614126 Federalno i kantonalno ministarstvo kulture i sporta	Odjeljenje za upravljanje lokalnim razvojem

SC1/SEC1.1	2.4. Registracija Franjevačkog muzeja Jajce (2019-2023)	Povećan broj posjeta turista za 20% do 2023. u odnosu na 2018. godinu	20.000	20.000	15.000	0	0	15.000	5.000	0	0	5.000	Franjevački samostan sv. Luke Odjeljenje za upravljanje lokalnim razvojem	641311 Franjevački samostan sv. Luke	Odjeljenje za upravljanje lokalnim razvojem
SC1/SEC1.2	1.1. Biznis forum jajajčke dijaspore „ZA JAKU I SNAŽNU EKONOMIJU JAJCA“ (2019-2023)	Do kraja 2023. godine povećan prihod u proizvodnji za 20% u odnosu na 2018. godinu	10.000	10.000	3.000	3.500	3.500	10.000	0	0	0	0	Odjeljenje za upravljanje lokalnim razvojem UNDP		Odjeljenje za upravljanje lokalnim razvojem
SC1/SEC1.2	1.2. Izrada platforme „Poveži se i investiraj“ (2019-2020)	Do kraja 2023. godine povećan broj privrednih subjekata za 20%, u odnosu na 2018. godinu. Do kraja 2023. godine povećan broj uposlenih u turizmu i metalnoj industriji za 30%, u odnosu na period do 2018. godine	6.000	6.000	2.000	2.000	2.000	6.000	0	0	0	0	Odjeljenje za upravljanje lokalnim razvojem Bosanski Integracijski Forum.		Odjeljenje za upravljanje lokalnim razvojem
SC1/SEC1.2	2.1. Izgradnja servisa za rast i razvoj lokalne privrede (2019-2021)	Do kraja 2023. godine povećan broj uposlenih za 20% u odnosu na 2018. godinu	200.000	200.000	90.000	55.000	55.000	200.000	0	0	0	0	U.G. Centar za obrazovanje i druženje	614439	Odjeljenje za upravljanje lokalnim razvojem
SC1/SEC1.2	2.2. Urbanistički plan Općinskog centra Jajce (2020-2022)	Do kraja 2023. godine povećan broj upita investitora zainteresovanih za ulaganje na teritoriji opštine za 20% u odnosu na 2018. godinu	50.000	50.000	0	10.000	40.000	50.000	0	0	0	0	Služba graditeljstva/urbanizma	821500	Služba graditeljstva/urbanizma

SC1/SEC1.3	1.1. Direktna podrška razvoju poljoprivredne proizvodnje (2019-2023)	Do kraja 2023. godine vrijednost prodaje poljoprivrednih proizvoda otkupljivačima povećana na 3.000.000 KM godišnje u odnosu na 2018. godinu	2.000.000	1.200.000	400.000	400.000	400.000	1.200.000	0	0	0	0	Služba privrede/gospodarstva	614419	Služba privrede/gospodarstva
SC1/SEC1.3	1.2. Identifikacija i uređenje „poljskog“ puta kroz poljoprivredne površine naselja Lupnica – Podlipci – Kruščica - Lendići (2020-2022)	Do kraja 2023. godine vrijednost prodaje poljoprivrednih proizvoda otkupljivačima povećana na 3.000.000 KM godišnje u odnosu na 2018. godinu	150.000	150.000	0	30.000	30.000	60.000	0	45.000	45.000	90.000	Služba privrede/gospodarstva	614419	Služba privrede/gospodarstva
SC1/SEC1.3	1.3. Uspostava javne savjetodavne službe u poljoprivredi (2019-2020)	Do kraja 2023. godine broj financijski održivih poljoprivrednih obrta veći za najmanje 30 u odnosu na 2018. godinu	100.000	100.000	0	50.000	50.000	100.000	0			0	Služba privrede/gospodarstva	614419	Služba privrede/gospodarstva
SC2/SEC2.1	1.1. Rekonstrukcija gradskih ulica (2019-2023)	Do kraja 2023. godine izdvajanja iz općinskog budžeta za održavanje puteva i ulica na teritoriji općine manje za 20% u odnosu na 2018. godinu.	1.000.000	1.000.000	400.000	300.000	300.000	1.000.000	0	0	0	0	Služba stambeno-komunalnih poslova	821200	Služba stambeno-komunalnih poslova

SC2/SEC2.1	1.2. Asfaltiranje puteva na teritoriji općine (2019-2023)	Do kraja 2023. godine izdvajanja iz općinskog budžeta za održavanje puteva i ulica na teritoriji općine manje za 20% u odnosu na 2018. godinu.	3.000.000	1.700.000	400.000	500.000	500.000	1.400.000	100.000	100.000	100.000	300.000	Služba stambeno-komunalnih poslova	821200 Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice	Služba stambeno-komunalnih poslova
SC2/SEC2.1	1.3. Izgradnja mostova na području općine Jajce (2019-2023)	Do 2023. godine smanjeno putovanje stanovnika između naselja lijeve i desne obale rijeke vrbas za 90 minuta u odnosu na 2018. godinu	1.900.000	1.100.000	0	400.000	500.000	900.000	100.000	100.000	0	200.000	Služba stambeno-komunalnih poslova	821200 Federalna direkcija za ceste	Služba stambeno-komunalnih poslova
SC2/SEC2.1	2.1. Izgradnja sistema za vodosnabdjevanje za naselja na desnoj obali rijeke Vrbas sa izvorišta Resnik (2019-2021)	Do kraja 2023. godine obezbijeđena redovno kontrolisana, bakteriološki i hemijski ispravna voda za piće za 40% domaćinstava i drugih korisnika.	5.000.000	5.000.000	0	0	0	0	500.000	3.000.000	1.500.000	5.000.000	PIT Federalno ministarstvo poljoprivrede i šumarstva Agencija za vodno područje rijeke Save	821224 kredit EIB	PIT
SC2/SEC2.1	2.2. Izgradnja i sanacija vodovoda u mjesnim zajednicama Barevo, Cvitović i Mile (2019-2023)	Do kraja 2023. godine obezbijeđena redovno kontrolisana, bakteriološki i hemijski ispravna voda za piće za 20% domaćinstava i drugih korisnika.	350.000	350.000	0	150.000	50.000	200.000	0	100.000	50.000	150.000	Služba stambeno-komunalnih poslova	821224	Služba stambeno-komunalnih poslova

SC2/SEC2.2	1.1. Rekonstrukcija zgrade vrtića „Naša radost“ i stavljanje iste u funkciju (2019-2021)	Do 2023. godine povećan broj djece koja su završila obavezno predškolsko obrazovanje za 70% u odnosu na 2018. godinu	400.000	400.000	20.000	90.000	90.000	200.000	50.000	75.000	75.000	200.000	Služba opće uprave i društvenih djelatnosti	821600 Vlada RH i Bugarska ambasada u BiH	Služba opće uprave i društvenih djelatnosti
SC2/SEC2.2	1.2. Inkluzija romske djece u obrazovni sistem (2019-2021)	Do 2023. godine povećan broj romske djece koja su završila obavezno osnovno obrazovanje za 70% u odnosu na 2018. godinu	50.000	50.000	5.000	10.000	10.000	25.000	5.000	10.000	10.000	25.000	Služba opće uprave i društvenih djelatnosti Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice.	614324 OSCE	Služba opće uprave i društvenih djelatnosti
SC2/SEC2.2	2.1. Izgradnja školskih sportskih sala za tjelesni odgoj (2019-2023)	Do kraja 2023. godine broj djece koja se aktivno bave sportom povećan za 30% u odnosu na 2018. godinu	850.000	850.000	30.000	50.000	50.000	130.000	220.000	250.000	250.000	720.000	Služba opće uprave i društvenih djelatnosti	614125 Ministarstvo obrazovanja, znanosti, kulture i sporta SBK i Vlada RH	Služba opće uprave i društvenih djelatnosti
SC2/SEC2.2	2.2. Boravak na planini za djecu osnovnih i srednjih škola (2019-2023)	Do kraja 2023. godine broj posjetitelja Ski centra povećan za 30% u odnosu na 2018. godinu	250.000	150.000	50.000	50.000	50.000	150.000	0	0	0	0	Kabinet Općinskog načelnika		Kabinet Općinskog načelnika
SC2/SEC2.3	1.1. Stambeno zbrinjavanje socijalno ugroženih kategorija (2019-2023)	Smanjiti će se broj porodica koje žive na granici siromaštva na teritoriji općine za 30 % u odnosu na 2018. godinu	1.200.000	520.000	40.000	0	0	40.000	480.000	0	0	480.000	Služba stambeno-komunalnih poslova	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice	Služba stambeno-komunalnih poslova

SC2/SEC2.3	1.2. Liječenje neurofeedback terapijom djece i mladih sa poteškoćama u razvoju okupljenih u udruženje „Vodopad Ljubavi“ (2019-2020)	Ostvaren veći napredak razvoja motorike i drugih poremećaja s kojima se susreću djeca Udruženja za 50% u odnosu period rada sa djecom do 2018. godine.	4.800	4.800	4.800	0	0	4.800	0	0	0	0	Služba opće uprave i društvenih djelatnosti Udruženje „Vodopad Ljubavi“, Certificirani specijalist dr. Ankica Baković, Defektologinja Matea Lozić.	614324	Služba opće uprave i društvenih djelatnosti
SC2/SEC2.3	2.1. Unaprjeđenje i razvoj dijagnostičkih postupaka u primarnoj zdravstvenoj zaštiti na području Općine Jajce (2019-2020)	Vrijeme potrebno za uspostavljanje dijagnoza pacijentima kraće za 50% do kraja 2023. godine u odnosu na 2018. godinu, a troškovi liječenja pacijentima bi bili smanjeni za 30%	250.000	250.000	20.000	20.000	0	40.000	117.500	92.500	0	210.000	JZU Dom zdravlja Jajce	614171 Vlada kantona SBK i JU"Dom zdravlja" Jajce	Služba finansija
SC2/SEC2.3	2.2. Informatičko uvezivanje JZU Doma zdravlja Jajce u informatičku mrežu na području Srednjobosanskog kantona (2019-2020)	Do kraja 2023. godine, vrijeme potrebno za razmjenu informacija između Doma zdravlja Jajce i sličnih javnih zdravstvenih ustanova kraće za 50% u odnosu na 2018. godinu	100.000	100.000	15.000	10.000	0	25.000	35.000	40.000	0	75.000	JZU Dom zdravlja Jajce	614171 Vlada kantona SBK i JU"Dom zdravlja" Jajce	Služba finansija
SC2/SEC2.4	1.1. Tehničko opremanje zgrade JU „Dom kulture Jajce“ Jajce (2019-2023)	Povećan broj posjeta na kulturnim manifestacijama za 70% do 2023. godine u odnosu na 2018. godine	76.500	76.500	0	15.000	15.600	30.600	0	22.950	22.950	45.900	Odjeljenje za upravljanje lokalnim razvojem		Odjeljenje za upravljanje lokalnim razvojem

SC2/SEC2.4	1.2. Obnova rodne kuće Nikole Šopa (2019-2023)	Povećan broj posjeta na kulturnim manifestacijama za 70% do 2023. godine u odnosu na 2018. godine	15.000	15.000	0	8.000	0	8.000	0	7.000	0	7.000	HKD Napredak Jajce Odjeljenje za upravljanje lokalnim razvoje	Odjeljenje za upravljanje lokalnim razvojem
SC2/SEC2.4	2.1. Rekonstrukcija stadiona „Mračaj“ i stadiona FK „Dnoluka“Kruš čica (2019-2023)	Povećan broj posjeta na sportskim manifestacijama za 30% Povećan broj članova sportskih klubova za 20%	2.000.000	1.460.000	270.000	300.000	300.000	870.000	0	300.000	290.000	590.000	Općina Jajce	Služba financija
SC2/SEC2.4	2.2. Direktna podrška sportskim klubovima i udruženjima (2019-2023)	Povećan broj posjeta na sportskim manifestacijama za 30% Povećan broj članova sportskih klubova za 20%	500.000	500.000	200.000	150.000	150.000	500.000	0	0	0	0	Općina Jajce Sportski savez Općine Jajce	Služba finansija/financija
SC2/SEC3.1	1.1. Zamjena postojeće javne rasvjete LED rasvjetom (2019-2023)	Smanjeni troškovi potrošnje električne energije za javnu rasvjetu za 50% do 2023. godine u odnosu na 2018. godinu	1.100.000	585.000	70.000	257.500	257.500	585.000	0	0	0	0	Služba stambeno-komunalnih poslova	Služba stambeno-komunalnih poslova
SC3/SEC3.1	1.2. Postavljanje rasvjete u mjesnim zajednicama (2019-2023)	Smanjeni budžetski izdaci za održavanje rasvjete za 30% do kraja 2023. godine u odnosu na 2018. godinu	200.000	200.000	120.000	40.000	40.000	200.000	0	0	0	0	Služba stambeno-komunalnih poslova	Služba stambeno-komunalnih poslova

SC2/SEC3.1	1.3. Energetsko utopljanje zgrada (2019-2023)	Ušteda budžetskih sredstava izdvojenih u ove namjene u visini od 20% do kraja 2023. godine u odnosu na 2018. godinu	706.766	706.766	0	53.007	53.007	106.014	0	300.376	300.376	600.752	Odjeljenje za upravljanje lokalnim razvojem		Odjeljenje za upravljanje lokalnim razvojem
SC3/SEC3.1	1.4. Provođenje energetskog pregleda za objekte javnih institucija provođenje mjera EE (2019-2023)	Smanjeni računi za energente za zagrijavanje objekata javnih institucija za 20%	1.000.000	1.000.000	50.000	50.000	100.000	200.000	29.835	500.000	270.165	800.000	Odjeljenje za upravljanje lokalnim razvojem	821600 Ministarstvo prostornog uređenja SBK	Odjeljenje za upravljanje lokalnim razvojem
SC3/SEC3.2	1.1. Saniranje klizišta Barevo – Brđani (2020-2021)	Do kraja 2021. godine broj domaćinstava ugroženih od klizišta smanjen za 300 u odnosu na 2018. godinu	100.000	100.000	0	25.000	25.000	50.000	0	25.000	25.000	50.000	Služba civilne zaštite	821213	Služba civilne zaštite
SC3/SEC3.2	1.2. Provedba agro šumarskih i nestrukturnih mjera u slivnom području vodotoka Rike Dnolučke (2019)	Do kraja 2021. godine broj domaćinstava ugroženih od klizišta smanjen za 300 u odnosu na 2018. godinu	200.000	200.000	80.000	0	0	80.000	120.000	0	0	120.000	Služba privrede/gospodarstva	614311 UNDP	Služba privrede/gospodarstva
SC3/SEC3.2	1.3. Zaštita izvorišta i vodozahvata (2020-2022)	Uspostavljen monitoring i način održivog upravljanja prirodno-vrijednih hidroloških objekata do 2023. godine	420.000	270.000	0	20.000	50.000	70.000	0	100.000	100.000	200.000	Služba privrede/gospodarstva		Služba privrede/gospodarstva

SC3/SEC3.2	2.1. Izgradnja kanalizacionog sistema i šest postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda na području Dnoluke (2019-2023)	Smanjeno zagađenje riječnog korita i recipijenta za 30% do kraja 2023. godine u odnosu na 2018. godinu	7.800.000	3.815.529	122.216	0	0	122.216	3.693.313	0	0	3.693.313	PIT	821224 Fond za zaštitu okoliša FBiH	PIT
SC3/SEC3.2	2.2. Izgradnja kanalizacionih sistema u naseljima na teritoriji opštine (2019-2023)	Smanjeno zagađenje riječnog korita i recipijenta za 30% do kraja 2023. godine u odnosu na 2018. godinu	1.020.000	500.000	0	100.000	100.000	200.000	100.000	100.000	100.000	300.000	Služba stambeno-komunalnih poslova	821224 Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice i Ministarstvo za prostorno uređenje SBK	Služba stambeno-komunalnih poslova
SC3/SEC3.3	1.1. Sanacija divlje deponije „Podmilačje„ (2020)	Voda sa izvorišta Resnik i Mrtvalj bez primjesa opasnih materija do kraja 2023. godine	20.000	20.000	0	20.000	0	20.000	0	0	0	0	Služba civilne zaštite	821628	Služba civilne zaštite
SC3/SEC3.3	1.2. Nabavka specijaliziranog vozila za transport komunalnog otpada (2020)	Do kraja 2023. godine povećani prihodi JKP za 20% u odnosu na 2018. godinu Do kraja 2023. godine povećane količine prikupljenog čvrstog otpada za 5,0 t u odnosu na 2018. godinu	100.000	100.000	50.000	0	0	50.000	50.000	0	0	50.000	JKP "Čistoća i zelenilo"	614411 JKP "Čistoća i zelenilo"	Služba stambeno-komunalnih poslova
				0				0	0			0			
UKUPNO:			33.129.066	23.579.595	2.602.016	3.279.007	3.316.607	9.197.630	5.955.648	5.247.826	3.178.491	14.381.965			

7.2. Plan organizacionih i ljudskih kapaciteta za implementaciju, praćenje i vrednovanje Strategije

Plan organizacionih i institucionalnih kapaciteta za uspješnu implementaciju Strategije izrađen je na osnovu zaključaka koji su proizašli kao rezultat analize koju je proveo ORT u okviru procesa revizije Strategije razvoja, a na bazi preporuka za poboljšanja koja su definisana u okviru aktivnosti ILDP projekta te preporuka srednjoročne evaluacije razvojne Strategije općine Jajce.

Pored činjenice da je unutrašnja organizacija Općine Jajce doživjela pozitivne promjene sa ciljem da se osigura kvalitetnije upravljanje lokalnim razvojem, ipak postojeća organizacija rada nije u potpunosti adekvatna za ispunjavanje svih potrebnih funkcija, posebno funkcija implementacije, praćenja i vrednovanja. U praksi se već za kratki period postojanja Odjeljenja (iako sa nepopunjenim radnim mjestima) može primjetiti povećanje efikasnosti i efektivnosti rada Općinske uprave u vezi sa upravljanjem, s tim da se i dalje može značajno unaprijediti. Ovdje se prvenstveno misli na popunjavanje radnih mjesta unutar Odjeljenja za upravljanje razvojem (od pet sistematizovanih radnih mjesta, tri su popunjena i jedno radno mjesto je u procesu popunjavanja), te jasnog definiranja uloga i odgovornosti među službama u smislu imenovanja koordinatora implementacije projekata i redovnog dostavljanja podataka Odjeljenju u svrhu praćenja i vrednovanja istih.

Odjeljenje za upravljanje razvojem ne dobiva pisane informacije o implementaciji projekata u proceduralnom smislu (zbog činjenice da nema imenovanih osoba zaduženih za praćenje realizacije unutar Službi) pa se ovo ističe kao jedan od ključnih problema za prikupljanje podataka o postignućima i proces praćenja realizacije Strategije u cjelini. Praćenje realizacije programa/sektorskih planova vrši Odjeljenje za upravljanje razvojem u saradnji sa općinskim službama a načelnik, po generalnoj nadležnosti, priprema izvještaj Općinskom vijeću. Sumarni godišnji izvještaj o implementaciji Strategije priprema Odjeljenje za upravljanje razvojem na osnovu podataka koje dobive iz Službi, na njihovu molbu/zahtjev, uglavnom na osnovu podataka iz APIS-a i u suradnji sa Službom za finansije.

Imajući navedeno u vidu, a kako bi se osigurala koherentnost u pristupu fazama upravljanja razvojem, a time i veću raspoloživosti i adekvatnost kapaciteta za uspješnu implementaciju strateških intervencija, preporučuje se slijedeće:

- Potrebno je intenzivirati popunjavanje radnih mjesta unutar Odjeljenja za upravljanje lokalnim razvojem, ali i radnog mjesta Stručni saradnik za mlade, poslove zdravstva, obrazovanja i sporta - što bi imalo pozitivan utjecaj na sve faze upravljanja razvojem;
- U skladu sa obvezama iz Strategije (nakon izrađene revidirane Strategije) ažurirati i detaljnije urediti opise poslova izvršiocima u Odjeljenju za upravljanje razvojem, te definirati i dodjeliti zaduženja svim akterima unutar JLS (organizacionim cjelinama, rukovodiocima i relevantnim izvršiocima) specifična zaduženja u oblasti upravljanja razvojem (planiranje, implementacija, vrednovanje i praćenje), posebno učešće u svim relevantnim procesima operacionalizacije strategije i strateškog planiranja (posebno u svjetlu novodonešenog Zakona o razvojnom planiranju FBiH),
- Pomoćnici načelnika unutar službi da odrede odgovorna lica za realizaciju svakog konkretnog projekta/posla te predlažu teme i izvršioce iz svoje službe za

uključenje u interne/eksterne obuke vezane za bitne segmente upravljanja razvojem i redovnog prikupljanja i dostavljanja/izvještavanja za potrebe ažuriranja APIS-a, odnosno praćenja realizacije.

- Povezivati (programski) proces operativnog planiranja sa izradom i planiranjem Budžeta, odnosno povezati plan budžeta sa projektima i programima iz planova implementacije 1+2 u formi analitičkog prikaza projekata koji će se financirati sa datih pozicija, što će u velikoj mjeri olakšati praćenje izvršenja budžeta planiranog za implementaciju projekata.
- Uvesti procedure za planiranje, praćenje, vrednovanje i izvještavanje (PPVI procedure), da bi se specifičnije definirali aspekti upravljanja kvalitetom u segmentu upravljanja razvojem.
- Jačati kapacitete predstavnika lokalne uprave (primarno Odjeljenja za upravljanje lokalnim razvojem) i eksternih aktera (posebno Agencije za turizam, te NVO sektora) za pisanje i implementaciju projekata u skladu sa zahtjevima donatora, posebno EU.
- Praćenje implementacije pojedinačnih projekata i Strategije u cjelini osigurati kontinuiranim procesom ažuriranja APIS-e tj. institucionalnim kanalima za ažuriranje APIS-a između resornih službi i Odjeljenja za upravljanje lokalnim razvojem koji ima ulogu centralne jedinice za koordiniranje razvojnih aktivnosti.

Pregled osnovnih aktivnosti i odgovornosti za implementaciju Revidirane strategije razvoja općine Jajce

Osnovne uloge i odgovornosti za implementaciju , praćenje, vrednovanje i izvještavanje		
Aktivnosti ^(*)	Nadležnost (ko?)	Rokovi
Priprema/ažuriranje Kalendara aktivnosti Odjeljenja za upravljanje razvojnim aktivnostima	Inicijator i vlasnik procesa: Šef Odjeljenja za upravljanje lokalnim razvojem (O ULR) Nosioci i učesnici procesa: Ostali službenici O ULR	15.02. tekuće godine
Definiranje prioriteta na osnovu strateško-programskih dokumenata za naredni 1+2 planski ciklus	Inicijator i vlasnik procesa: Šef Odjeljenja za upravljanje lokalnim razvojem zajedno sa Kabinetom načelnika Nosioci i učesnici u procesu: Pomoćnici općinskog načelnika nadležnih službi Općine Jajce; Ostali službenici O ULR	Do 15.04. tekuće godine
Priprema trogodišnjih/godišnjih planova rada službi, uključujući projekte iz strategije razvoja i vezane redovne aktivnosti	Inicijator i vlasnik procesa: Pomoćnici općinskog načelnika nadležnih službi Općine Jajce Nosioci i učesnici u procesu: Šef Odjeljenja za upravljanje lokalnim razvojem	Do 15.09. tekuće godine
Izrada Godišnjeg plana rada općinske uprave (<u>za narednu godinu</u>)	Inicijator i vlasnik procesa: Šef Odjeljenja za upravljanje lokalnim razvojem zajedno sa Kabinetom načelnika Nosioci i učesnici u procesu: Kolegij načelnika	Do 31.10. tekuće godine (I nacrta) Do 31.12. tekuće godine (II nacrta)
Uključivanje strateških projekata i aktivnosti u plan Budžeta (<u>za narednu godinu</u>)	Inicijator i vlasnik procesa: Pomoćnik općinskog načelnika za finansije Nosioci i učesnici procesa: Kolegij načelnika	01-30.11 tekuće godine (prvi nacrta) 01-15.12. tekuće godine (prijedlog)
Usklađivanje godišnjih planova rada službi i Godišnjeg plana rada općinske uprave sa usvojenim Budžetom (<u>za narednu godinu</u>)	Inicijator i vlasnik procesa: Šef Odjeljenja za upravljanje lokalnim razvojem zajedno sa Kabinetom načelnika Nosioci i učesnici procesa: Šef Odjeljenja za upravljanje lokalnim razvojem; Kolegij načelnika	01.10. tekuće godine (I nacrta) 05.11. tekuće godine (II nacrta) 15.12. tekuće godine (III nacrta) 31.01. naredne godine (prijedlog)
Usvajanje Godišnjeg plana rada općinske uprave (<u>za narednu godinu</u>)	Inicijator i vlasnik procesa: Općinski načelnik Nosioci i učesnici u procesu: Općinsko vijeće	Do 15.02. naredne godine
Razrada projekata iz Godišnjeg plana rada općinske uprave	Inicijator i vlasnik procesa: Šef Odjeljenja za upravljanje lokalnim razvojem Nosioci i učesnici procesa: Ostali službenici O ULR, Nadležne službe	Kontinuirano
Praćenje i privlačenje eksternih izvora finansiranja projekata	Inicijator i vlasnik procesa: Šef Odjeljenja za upravljanje lokalnim razvojem Nosioci i učesnici procesa: Nadležne službe; Ostali službenici O ULR	Kontinuirano
Praćenje provođenja Godišnjeg plana rada općinske uprave i ostvarenja strateških i sektorskih ciljeva	Inicijator i vlasnik procesa: Šef Odjeljenja za upravljanje lokalnim razvojem Nosioci i učesnici procesa: Ostali službenici O ULR; Pomoćnici načelnika/Šefovi službi	Kontinuirano
Izrada godišnjih izvještaja o radu službi	Inicijator i vlasnik procesa: Pomoćnici općinskog načelnika Nosioci i učesnici procesa: Kolegij načelnika Šef Odjeljenja za upravljanje lokalnim razvojem; Ostali službenici O ULR	Do 15.04. tekuće godine (za prethodnu godinu)
Uključivanje Partnerske grupe u praćenje provođenja strategije lokalnog razvoja	Inicijator i vlasnik procesa: Šef Odjeljenja za upravljanje lokalnim razvojem Nosioci i učesnici u procesu: Ostali službenici O ULR; Partnerska grupa	1.Sastanak PG-a Do 28.02. (za prethodnu godinu) 2.sastanak PG-a Do 31.07. (za prvih 6 mjeseci tekuće godine)
Priprema i razmatranje Izvještaja o razvoju (za prethodnu godinu)	Inicijator i vlasnik procesa: Šef Odjeljenja za upravljanje lokalnim razvojem Nosioci i učesnici u procesu: Ostali službenici O ULR; Pomoćnici načelnika	Do 28.02. tekuće godine u odnosu na prethodnu godinu (za koju se priprema izvještaj)

Priprema i razmatranje Godišnjeg izvještaja o radu općinske uprave (za prethodnu godinu)	Inicijator i vlasnik procesa: Šef Odjeljenja za upravljanje lokalnim razvojem zajedno sa kabinetom načelnika Nosioci i učesnici procesa: Kolegij načelnika	Do 15.05. tekuće godine u odnosu na prethodnu godinu (za koju se priprema izvješće)
Usvajanje i objavljivanje Izvještaja o razvoju (za prethodnu godinu)	Inicijator i vlasnik procesa: Općinski načelnik Nosioci i učesnici procesa: Općinsko vijeće	Usvajanje do 15.05. tekuće godine u odnosu na onu godinu za koju se priprema izvješće. Objavljivanje Izvještaja je 7 dana po usvajanju godišnjeg izvještaja.
Usvajanje i objavljivanje Godišnjeg izvještaja o radu općinske uprave (za prethodnu godinu)	Inicijator i vlasnik procesa: Općinski načelnik Nosioci i učesnici procesa: Općinsko vijeće	Usvajanje do 15.05. tekuće godine u odnosu na onu godinu za koju se priprema izvješće. Objavljivanje Izvještaja je 7 dana po usvajanju godišnjeg izvještaja.
Ostale važne aktivnosti: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Redovno ažuriranje web stranice JLS u domenu informacija koje se odnose na razvojne aktivnosti ▪ Redovni kontakti sa višim nivoima vlasti ▪ Uspostavljanje i unaprijeđenje međuopćinske/međuopštinske saradnje ▪ Pokretanje procesa finalne evaluacije strategije razvoja 	Inicijator i vlasnik procesa: Šef Odjeljenja za upravljanje lokalnim razvojem Nosioci i učesnici: Ostali službenici O ULR	Kontinuirano

Napomene:

(*) Predviđene aktivnosti se odnose na godišnji ciklus planiranja, praćenja, vrednovanja i izvještavanja i za svaki naredni ciklus se ponavljaju. Aktivnosti su u skladu sa Zakonom o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u FBiH koji je stupio na snagu u mjesecu maju 2017. godine. Rokovi za izvršenje predviđenih aktivnosti se preuzimaju iz provedbenih uredbi Zakona o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u FBiH i Zakona o budžetima Federacije Bosne i Hercegovine, kao i internog regulatornog okvira JLS.

(**) Partnerska grupa se uključuje jednom do dva puta godišnje u praćenje provođenja strategije lokalnog razvoja.

(***) JURA je jedinica za upravljanje razvojem. Tamo gdje nije uspostavljena JURA, ulogu preuzima Razvojni tim (RT) do potpune uspostave JURA-e.

VIII PRILOZI

Prilog 1: Integrisani pregled Revidirane strategije 2019 - 2023. godine

Prilog 2: Definicije varijabli za praćenje indikatora/ishoda

Prilog 3: Plan implementacije Revidirane strategije 2019 - 2023. godine

Prilog 4: Finansijske projekcije

Prilog 5: Projektne fiše

Prilog 6: Lista rezervnih projekata